

VJESNIK U SRIJEDU

FILMSKI
FESTIVAL
U PULI

PRIGODNA EDICIJA «VJESNIKA U SRIJEDU» ZA FILMSKI
FESTIVAL U PULI

Prodaje se samo u gradu Puli i gradovima istarske rivijere. Izlazi prema potrebi u toku Filmskog festivala. — Tisak: Štamparija «Vjesnika», Zagreb, Masarikova 28

Izdaje: Nedjeljni informativni list «Vjesnik u srijedu». Za izdavača odgovara: Fadil Hadžić, Zagreb, Marulićev trg 16. Uredništvo: Zagreb, Marulićev trg 16. Redakcija u Puli: u prostorijama festivalne kancelarije, Hotel Rivijera.

CIJENA DIN. 20.—

Poštacina plaćena u gotovu.
ZAGREB, 8. SRPNJA 1955.

NAŠ FESTIVAL

Ove godine, kad je prošlogodišnja značajna i jedinstveno pohvalna inicijativa grada Pule — Filmski festival — obogaćena i proširena organizacionim i ostalim vrijednim učestvovanjem najčitanijeg lista u zemlji — «Vjesnika u srijedu» — čin mi se, da je potrebno istaći jedno: ova filmska manifestacija ne želi se ugledati ni u jedan od mnogobrojnih i raznovrsnih inozemnih filmskih festivala. Ona svojom strmomnošću još manje želi da bilo koga odvraći od daljnjih potrebnih nastojanja, da naša filmska djela i naši filmski umjetnici učestvuju na što većem broju inozemnih festivala, koji su važni za svjetsku afirmaciju našeg filma. Ona, nadalje, nagradivanjem samo domaćih filmskih djela i umjetnika, izričito ne pretendira na internacionalni karakter i konačno: ovaj Festival nikako ne želi umanjiti ni vrijednost ni značaj svih ostalih nastojanja u zemlji, kojima je cilj propogiranje našeg filma i nagrađivanje njegovih stvaralaca, počevši od sarajevskog festivala dokumentarnog filma, pa do filmskih nagrada proizvodnih poduzeća, ustanova, organizacija i dr.

Naprotiv! Filmski festival u Puli želi pridonijeti svim naporima, koji teže za razvijanjem naše filmske proizvodnje, za popularizacijom naše najmlađe umjetnosti i za širenjem filmske kulture. A što je najosnovnije, ovaj Festival želi sva ta nastojanja podsticati i — u okviru svojih mogućnosti — učiniti još intenzivnijima. Stoga ovaj Festival i prihvaća saradnju i pomoć svih onih snaga u našoj zemlji, koje rade na stvaranju naše kinematografije i želi okupiti i naše filmske umjetnike, i industrijsko-tehničke snage naše kinematografije — sve one, koji rade na našem filmu.

Za tim okupljanjem ovaj Festival teži iz dva razloga. Prvo: želi ljudima svih struka naše kinematografije pružiti priliku da se sastanu, da se u najužem međusobnom kontaktu posveta mnogobrojnim problemima naše kinematografije, koje u svom radu rješavaju i da uvijek i ponovno osjete i potvrde istinu, da daljnji uspješan razvoj naše kinematografije zavisi jedino o njihovom zajedničkom radu, o saradnji svih struka složene filmske proizvodnje i o zanosu, onom zanosu, kojim je i stvorena jugoslavenska kinematografija. Još je jedna svrha ovog okupljanja: svi ljudi koji vole naš film, imat će prilike da na tom Festivalu vide, sastanu i upoznaju ljude, koji stvaraju našu kinematografiju. Taj živ, neposredan kontakt publike i stvaralaca bit će radosan i koristan za jedne i druge. Jednima će pružiti užitak upoznavanja ljudi, čiji rad eljene, a drugima priliku da čuju one, za koje stvaraju.

Festival u Puli predstavlja, osim toga, jedinu priliku da dobijemo pregled rezultata našeg filmskog stvaranja u toku jedne godine. Ta revija jednogodišnjeg rada na području naše kinematografije bit će ne samo jedinstvena, nego i veoma korisna. Moći ćemo bolje sagledati razvoju li-

Piše: **Fedor HANŽEKOVIĆ**
filmski režiser - predsjednik
Društva filmskih radnika
Hrvatska

nju našeg filma, lakše ćemo uspoređivati pojedina ostvarenja i utvrditi njihove vrijednosti i slabosti. Kod nas su se često, i kod publike i u štampi, prema jednom filmskom ostvarenju uopćavala mišljenja o stanju naše kinematografije. Oduševljenje ili razočaranje izazvano nekim našim filmskim ostvarenjem, često se neopravdano prenosi i na ostala filmska djela, pa čak i na čitavu našu kinematografiju. Festival u Puli je izuzetno važna manifestacija našeg filma baš zato, što ne će pružiti izdvojenu nego cjelovitu sliku jednogodišnjeg napora naše kinematografije. Ta korist od ovog Festivala ogromna je, čak — mislim — tolika, da ćemo tu vrijednost ovog Festivala moći ocijeniti tek poslije nekoliko godina.

No, sve spomenute značajke ovog Festivala nikako ne znače, da domaći film zatvara vrata inozemnom filmu. Težište Festivala svakako je na jugoslavenskom filmu, no to je njegovo težište, a ne ekskluzivnost.

Organizacija Festivala nastojat će da svake godine, izvan konkurencije, prikaže ne samo nekoliko značajnih ostvarenja svjetske kinematografije, nego da čak organizira Tjedan neke inozemne kinematografije. A organizacija Festivala ulaže posebne napore, da na Festivalu pozove što veći broj i inozemnih filmskih umjetnika, i proizvođača, i distributera. To će, naime, i za svakog zainteresiranog stranca biti jedina prilika, da iz jednogodišnje berbe naše kinematografije vidi ono što ga zanima: bilo mogućnost saradnje s našim filmskim umjetnicima, bilo mogućnost sklapanja poslova proizvodnog ili distributivnog karaktera. U tom pogledu nije ni potrebno naglasiti važnost ovih težnji organizatora Festivala u Puli.

Velik broj nagrada, koje ove godine na Festivalu u Puli očekuju filmske umjetnike, dat će ovogodišnjoj priredbi također osobit značaj. Nagrade, doduše, ne stvaraju ni umjetnost ni umjetnike, ali njihova stimulativna vrijednost je neosporna. Festival će nastojati, uza svu srdačnost, koju svima nudi i od svih očekuje, da izbjegava sve ono, što bi na ovom Festivalu na bilo koji način moglo inaugurirati i najmanju notu snobizma, mondnoći i svega onog neozbiljnog i lažnog, što našlost često prati slične priredbe, oduzimajući im velik dio kulturne vrijednosti. Smatrajući kinematografiju ozbiljnom kulturnom radom, Festival će u tom smislu i prići stvaranju karaktera ove naše značajne manifestacije.

Ovakvo proširenje, neka ovaj Festival ove godine, u godini naše Enciklopedije, zaista znači učvršćenje jedne kulturne manifestacije, kojoj svi moramo poželjeti da postane tradicijom. Neke njene počeci budu dostojni ljepote ovoga grada, koji tako divno spaja drevnost Augustove Arene s mladošću filmske umjetnosti.

I neka to s ponosom nazovemo našim festivalom!

Dobro došli!

NA PRAGU BOLJIH DANA

Piše: **Dragoslav ADAMOVIĆ**
urednik „NIN-a“

Ljudi sa našeg filma mnogo se ljute kad kritikuju bilo koji naš film bilo ma šta drugo u vezi s našim filmom (sem rad komisija za dotaciju) pogotovo ako tom prilikom — dok kritikuju — ne kažete bar jednom: »ta naša mlada kinematografija...«. Koliko smo puta imali prilike da pročitamo zapušeni odgovor nekog našeg »druha sa filma«, jer, zaboga, eto vidite, taj i taj, kad je pisao, govorio, referisao, držao predavanja, nije uzeo u obzir činjenicu, da je naša kinematografija — tako mlada, i tako iz godine u godinu, ravno deset punih, deset dugačkih godina! A za to vreme dobili smo pedeset ili više igranih filmova, nekoliko stotina kratkometražnih, dokumentarnih, propagandnih, naučnih, crtanih, s lutkama, eksperimentalnih... Ukupno bezmalo 1500 raznih filmova. Na više od 800.000 metara skupocene celuloidne trake rekla je svoju reč naša kinematografija, više od 5 miliona naših ljudi poseti, u jednoj godini, bioskope u kojima se daju filmovi te naše mlade... Dobili smo za to vreme desetak režisera i bar još tri puta toliko onih koji bi na svaki način hteli da to budu, dobili smo petnaestak proizvodnih preduzeća, stekli poslovne prijatelje skoro svuda u svetu, plasirali naše filmove u Argentinu, Burmu, Indiju, Cejlon, Meksiko, Izrael, Hong Kong, Pakistan, SSSR, Čehoslovačku, SAD, Sijam, Tursku, Maroko, Alžir, Tunis, Francusku i Grčku, Norvešku, Švedsku, Belgiju, Kongo, Siriju, Liban, Egipat, Luksemburg, Kanadu, Švajcarsku, Austriju, Njemačku, a jedan je, čak, stigao i na — Formozu. Provereno je: »Čudotvorni mač« bio je tamo. Dobili smo svoje prve »zvezde« i »zvezdice«, svoje prve scenariste, montažere, tehničare i sve ostalo što nigde u ovoj zemlji nije ni postojalo još pre — deset godina.

Za to vreme naša je kinematografija lagano rasla. Počela je skromno, skoro nečujno, zatim je došla jedan poduzi period nesikromne pretencioznosti, i najzad: današnji dani kada je sve u znaku prihvatanja filmske stvarnosti onakova kakova jeste. U prvim godinama postojala je ona toliko poznata »hiperoskudica« u scenaristima i dobrim scenaristima. Tada se govorilo, i pisalo, i zaključivalo na raznim savetovanjima: Još samo to pa smo na konju... sve drugo već imamo u malom

džepu! Pokazalo se, da je džep bio šupalj! Danas toga, međutim, imamo i na pretek (to je za neupućene paradoks, ali je tako: retko koje naše preduzeće nema u rezervi bar dva ili tri dobra scenarija), ali — na pretek nema dobrih realizatora, nemamo dovoljno talentovanih režisera, a još je manje dobrih stručnjaka bez kojih ni najbolje režisersko tkanje ne vredi naročito mnogo. I — sve ima nekako manje para. Ali, o tome drugi puta. Ostanimo na desetogodišnjici, na ovome: nema skoro ni jednog našeg filma koji ima kako-tako dobar ton. I dalje: retki su bili naši filmovi s dobrom osvetljenjem. Sećam se Venecije 1953. godine. Pitali su nas, posle »Jare gospode«, — šta je to sa vašim šminkerima? I t. d. Naša kinematografija rasla je ni iz čega i izrasla je i pored toga što su gotovo svi njeni kadrovi ustvari — »kursistice«, kako bi to rekli kerempuh-ježeveci. Znači: dobili smo kinematografiju koja nije imala redovno, sistematsko, kontrolisano, solidno, savremeno školovanje, već kinematografiju koja je rasla stihijski, prepuštena našoj, već poslovnoj, ambicioznosti, zdravoj i impulsivnoj, koja je — svedoci smo — zaista često stvarala prava čuda. Da, ali čuda nisu moguća na svim mestima, u izgradnji na primer — jesu. Čudo je kad je norma dva kubika, a on isko-pa devet, čudo se javlja tamo gde požrtvovanje bez štete može da zameni iskustvo, gde snaga i volja mogu da stanu umesto znanja. Ali... u umetnosti čuda nisu moguća. Čudo se prema tome nije moglo očekivati ni od naše mlade kinematografije. Jer, ona je zaista mlada. Ona bi bila mlada čak i da je rasla pod sasvim drugim uslovima, da se razvijala odozdo, a ne odozgo. Da smo pre deset godina poslali mlade tehničare da kod svetskih majstora saznaju tajne zvuka, danas ne bismo više s tim mučili muku. Da smo poslali električare — osvetljenje bi bilo u redu. Bar toliko: u redu. Da smo poslali — i tako redom: od šminkera do režisera. Da smo, ali — nismo. I tačka. A rasli smo za-

jedno s tom našom mladom kinematografijom, radili, zamarali se, postajali nestrpljivi, s godinama dobijali sve veće prohteve, očekivali da od juče zasadenog drveta jutros rano uberemo plod, stariji smo i sami i jednostavno zaboravljali da ona, naša mlada kinematografija, ostaje — mlada: naših deset i njenih deset godina nije isto. Ni slično! Šta je decenija u razvoju jedne umetnosti, u razvoju jedne industrije pogotovo ako o svemu tome, ako o suvremenoj proizvodnji filmova nismo imali gotovo nikakove predstave. Bez uvrede; nismo imali. Čast pojedincima. To je već zapisano u istoriji naše kinematografije. A sad...

Deset godina je prošlo, deset godina povremenog lutanja, stalnog traženja, ali i stalnog i nesumnjivog uspona. Doba »kursista« bespovratno je prošlo čak i u kinematografiji. Rešeto je nemilosrdno radilo: ostali su, najvećim delom oni koji zaista vrede. Došle su nove snage, rađaju se novi talenti, imamo ljude sa ispečenim zanatom; deset godina su ga pekli! Naravno, mnogo će još proći do našeg »Rašomona«, do naše »Lilije«, ali dobro je biti strpljiv. Vratimo se samo dve-tri godine unazad, shvatićemo, da je odavno prohujalo s vihorom vreme raznih »Ježera«, »Hoja Lera«, »Trsta«, »Majora Bauka« i ostalih »pričam ti pričam«. Već odavno je na našu filmsku pozornicu stupio onaj jedini pravi arbiter — kvalitet. Sve što toga nema moralo se bezuslovno povući. Moralo je ostepiti. To ostepanje traje još uvek i — potrajće. A od tog stalnog ostepanja bezvrednog, netalentovanog, nadvanog, ubraženog, imaće korist samo naša kinematografija, a s njom i mi — gledaoci, publika — oni bez kojih ona ipak ne znači mnogo. Nekad su, treba reći, treba priznati otvoreno, naši sudovi bili preoštri, nekad smo preuveličavali slabosti, grešili na greškama, glupo i početnički se ljutili na početništvo, mnogo puta nismo imali razumevanja za ono zašto smo morali imati. Sve je to istina. Ali često je i naša kinematografija vraćala milo za drago i davala nam — žalosne promašaje. To je također istina.

Deset godina je prošlo, pedeset i više igranih filmova imamo danas na repertoaru, pedeset ili više raznih problema pritište danas našu kinematografiju. Nerešena pitanja se gomilaju. Taman se

Milena Vrsajkov (Anika) i Severin Bielić (Jakša) u jednoj sceni filma »Anjkiina vremena«

jedno iznese na dnevni red, drugo je već tu. Lista je duga. Šta da radimo s koprodukcijom? Šta učiniti za kinofikaciju? Šta je sa zakonom o kinematografiji? Pa onda: uvoz-izvoz-distribucija. A dotacije? Kad će na red doći poboljšavanje naše tehnike? Podizanje kadrova, školovanje... A kolor? To je svuda u svetu odavno stvar prošlosti, kod nas samo budućnost i to — pod znakom pitanja? Na cinemaskop skoro i ne pomišljamo. I dalje: kako rešiti krizu u kojoj se nalazi dokumentarni film? Pa, problem honorara... I — tako dalje, redom, ima još dosta...

Deset godina je prošlo. Dobili smo možda manje, nego što smo očekivali. Ali, budimo iskreni: da li su ta naša očekivanja bila realna i opravdana? Ne, nisu bila. Ličili smo — zar ne? — na mlade skorijeve. Bili smo previše optimisti, baš kao što smo danas, vrlo često, kad se suočimo s neiscrpnom listom problema, nepotrebno pesimisti... Zašto? Ovaj Festival, i deset igranih filmova na njemu, i petnaestak kratkometražnih pored njih i desetine hiljada gledalaca koji će svako veče ispunjavati pulsku arenu — neka kaže: zašto pesimizam? Naša kinematografija raste. Stalno i nezadrživo. Prošle godine imali smo osam igranih filmova. Ove godine: 16, 17 možda 20. Rast traje i trajaće ne još deset, ne još sto godina. Naša kinematografija raste i ide dobrim putem, razvija se lepo, ima rezultata, ima mnogo lepih rezultata koji ohrabruju, koji bodre, koji obećavaju boljih i punjih deset narednih godina.

To je sigurno.

VITTORIO DE SICA I SCENARISTA ZAVATTINI ODGODILI SU SVOJ DOLOZAK U JUGOSLAVIJU

Redakcija »Vjesnika u srijedu« pozvala je Vittoria de Sica i scenaristu Zavattina da budu njeni gosti na Festivalu u Puli. De Sica i Zavattini su u posljednji čas odgodili svoj dolazak za kasnije, nakon Festivala, jer su zauzeti snimanjem filma »Krov«. Oni su izrazili želju da prilikom posjete Jugoslaviji održe razgovore s publikom i filmskim umjetnicima u Zagrebu i Beogradu i da posjete Makedoniju, Crnu Goru i Primorje.

Snima se...

»Balada o kuriru«

»Triglav-film« je u Sloveniji započeo snimanja za novi igrani film. Prema jednoj od svojih pjesama napisao je Matej Bor scenarij za ovaj film, koji je dobio naslov »Balada o kuriru«. Režiser je France Kosmač, a sulmatelj France Cerar. Još nije poznato kome su dodijeljene glavne uloge, ali će, izgleda, izbor pasti na neprofesionalne glumce.

»Prolečni vihori«

Ovih dana završeno je u ateljerima u Košutnjaku snimanje prve od triju priča iz novog domaćeg omnibus-filma. Radi se o omnibusu »Prolečni vihori«, koji prema vlastitom scenariju snima dr. Sava Popović. Sve tri priče pričaju o ljubavi malih ljudi, jednog svjetioničara, jednog sekretarica i jednog ladara. Sada se ekipa priprema na put prema Jadranu, gdje će se snimiti priča o svjetioničaru. Film bi trebao biti gotov koncem kolovoza.

Planovi sarajevskog »Studio-filma«

Poduzeće slobodnih filmskih radnika Bosne i Hercegovine »Studio-film« priprema snimanja više dokumentarnih i dva igrana filma. Od igranih filmova snimit će se film o narodnom heroju Solaji, a zatim jedina koprodukcija s Francuzima. To je film »Kilaura«, koji će s jugoslavenske strane režirati Boško Kesanović, dok francuski režiser još nije poznat. Što se tiče koproducenta saznaje se, da se radi o istoj kompaniji, koja je snimila poznati »Clochmerie«. Pored ovih, »Studio-film« će snimiti i 16 dokumentarnih filmova.

Novi dokumentarni filmovi Zike Ristića

Zika Ristić, koji je dosad snimio nekoliko naročito uspješnih dokumentaraca i s njima sudjelovao na međunarodnim festivalima, priprema tri nova filma. Za poduzeće UFUS on će snimiti film »Na stivovima Ristića i Brinca«, a kome će prikazati ljepote i prošlost Metonije. Drugi film za istu produkciju snimat će Ristić u istočnoj Srbiji, a film će imati naslov »Crnorečki mozaike«. Treći film preuzeo je poduzeće »Studio-film«. To je film u koloru »Vodenica na Kravlicu«.

Planovi u »Avala-filmu«

Dok se u košutnjakim ateljerima naveliko snima novi »Avala« film »Pjesma sa Kumbare« po scenariju Marka Landekića u režiji Radoša Novakovića, poduzeće razmatra planove za daljnja snimanja. Saznaje se, da je u obzir uzet scenarij »Tri plava cvetka« prema novelama Antonija Isakovića, a razmatra se i mogućnost snimanja Matkovićeve drame »Na kraju puta« i »Ohriška legenda« po scenariju Josipa Kulundžića.

Film o ribarstvu

U Beogradu se snima zanimljiv film o ribarstvu. To je film sastavljen od tri storije »Mrežom i udicom«, »Vedenom ispašome« i »Na posljednjem putu«. Film je namijenjen široj publici, a prikazuje bogatstvo našeg života u moru. Scenarije je napisao Ivan Draskoć u zajednici s Dejanom Kosanovićem, a režirao je Draskoć.

„TRI PRIČE“

Omnibus-film »Tri priče« raden je, kako je to rečeno u jednoj izjavi uprave »Triglav-filma«, zato, da se oprobaju mlade snage i pronađu novi talenti. Tri mlada režisera, Igor Pretnar, Janez Kavčič i France Kosmač upotreblili su materijale, koje su im dale novele slovenskih klasika. Njihov ispit, po sudu kritike, položen

je vrlo dobro. Koristi, koje će slovenska kinematografija izvući iz ovog omnibusa, opravdale su njegovo snimanje.

Na slici: Bert Sotler i Nika Juranova u skeču »Na valovima Mure«, koji je uklopljen u omnibus »Tri priče«.

Stane Sever i Julka Starićeva u filmu »Trnula odluka«

Nada Poděgerin i Severin Bijelić u filmu »Ešalon dr. M.« koji je realizirao Žika Mitrović

THE YUGOSLAV FILM

THE FIRST STEPS in film-making in Yugoslavia were undertaken in the years between the two wars. These efforts were singular and mostly amateurish, so that they cannot be considered an organized film industry at all although some of these results were prized as amateur films at various International Film Festivals. An organized Yugoslav film industry has been set up immediately after the liberation of the country in 1945.

There are at present six production centres, one in each Republic (Belgrade, Zagreb, Ljubljana, Sarajevo, Skoplje and Hercegovina). In recent years some new productions have been founded, mostly by the Unions of film-makers in some Republics. Besides, there is a special Centre for scientific and educational films in Zagreb, and an Army production in Belgrade. The film production in Yugoslavia is partly financed by the State.

Actualities and documentaries were the first products of the Yugoslav film industry. In 1947 the first feature film was produced («Slavitsa») and presented at the International Film Festival in Edinburgh. The results of the first ten years of film-making in Yugoslavia show: 43 feature films, 420 documentaries, 460 weekly news and more than 600 short films of various kinds including educational films, some cartoons and puppet films. Many of the films are also obtainable on 16 mm.

Although the Yugoslav film industry has been in existence only ten years, the products of this Yugoslav activity are no longer confined to the country of their origin. During the last ten years — the first ten years of their existence — many Yugoslav films have been presented at many European and non-European International Film

Festivals, and some of them had a clear success. The feature film «Kekec» won a First Prize at the Venice Festival in 1952, and another feature film («Fra Brnc») was secured by the British Film Institute.

But moreover, at present about twenty-five Yugoslav feature films are being shown in commercial cinemas in thirty countries on four continents. And many stories of the Yugoslav actualities are being exchanged with twenty countries.

So the intention of the Festival in Pula is not to manifest the existence of the Yugoslav film industry. There is no longer any need for this. Its aim is to give an opportunity to every interested person to have a regular annual review of the Yugoslav film-making. This Festival enables everybody to have a clear idea of the development and achievements of one of the youngest film countries.

But this is not all. The Festival intends to arrange every year special showings of outstanding films of other national film productions. It is hoped that such meetings of foreign and Yugoslav films will give a special flavour to this film manifestation.

Being an annual meeting and discussion-place of Yugoslav film-makers, producers and distributors, the Festival in Pula gives, at the same time, a chance to every foreign film-maker, producer and distributor to get acquainted with all aspects of the Yugoslav film production of which Forsyth Hardy («Weekly Scotsman») said: »It is developing along independent and individual lines. It has the robustness, and also something of the rawness, we would expect from a young film-making country. It has also shown no tendency to borrow the style of an other nation«.

By: FEDOR HANZEKOVIC

President of Film Workers Association of Croatia

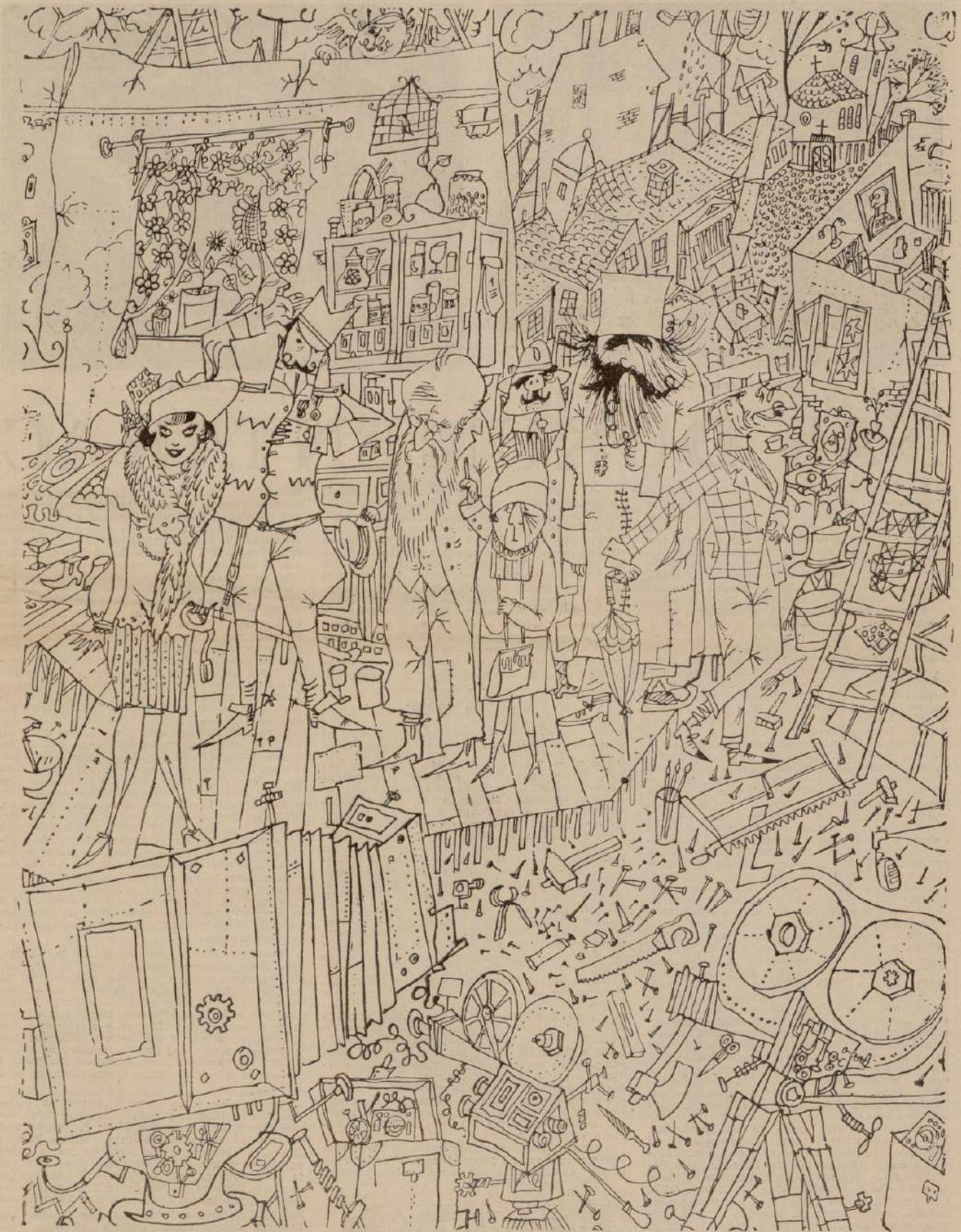
Kadar iz omnibus filma »Tri priče«

Lila Andres igra jednu od glavnih uloga u filmskoj komediji »Jubilej gospodina Ika«

Nada Poděgerin u filmu »Ešalon dr. M.«

NUŠIĆEVA KOMEDIJA NA FILMU

Zuko Džumhur:

Scenografska skica za film „Opštinsko dete“

Kadar iz filma »Put mira«

Kadar iz filma »Na padinama Magliča«

NAŠ DOKUMENTARAC

Nije slučajna činjenica, da je naš prvi film bio dokumentarac. Dokumentarac teži i u temeljima svjetske kinematografije. On je bio među prvim žanrovima, koji su stvoreni onda kada je film prestao biti snimljeno kazalište. Od početka, a to znači od snimanja aktualija ili običnih uličnih događaja, do danas, pod ime i pojam dokumentarnog filma smjestilo se nekoliko vrsta i međuvrsta kratkometražnog filma. Ta je produkcija danas bujna i raznolika. Povijest filma bilježi nekoliko imena, koja su proslavila ovaj vitalni žanr. Francuskim filmom »Za svjetski mir«, kojeg je snimio, poslije Prvog svjetskog rata, pukovnik Pekar, strogi su povjesničari zabilježili pojavu prvih pravih dokumentaraca. U tom je filmu sudjelovala organizacija teških ratnih invalida, koja je nosila ime »Razbijene njuške«. Bila je to jedna od najtežih optužbi protiv rata, koje su ikada bile, putem ekrana, upućene čovječanstvu. Uz ime Amerikanca Roberta Flahertyja, koji je 1920. g. snimio svoje poznate filmove »Nanook sa sjevera« i »Moana«, pojavljuje se jedan poseban žanr dokumentarnog filma s junakom. Smatra se, da je taj datum, datum rođenja umjetničkog dokumentarca. U to vrijeme je u Sovjetskom savezu Ajzenštajn stvarao svoj film »Oktober« kao tipičan primjer filma masa. Kako vidimo, vrlo brzo se pojavljuje nekoliko odijeljenih vrsta dokumentaraca — žanr filmskih novosti, filmskih zanimljivosti, reportaže, kronike i različite vrste umjetničkog dokumentarca s junakom ili bez njega, putopisni, biografski, esejistički i t. d. Spomenimo još imena Basila Wrighta i Harry Watta (»Djeca pred sudom« 1945. god. Grlersona i Cavalantija (»Londonska radio stanica« 1935. god.) te Herberta Klinea, koji je 1941. snimio poznati film »Zaboravljeno selo«. Ako tome pribroimo uspješnu seriju američkih filmova »Zašto se borimo«, te imena Capre i Litvaka, koji su ih stvorili — rekli smo nekoliko riječi o onim najznačajnijim i najpoznatijim ostvarenjima dokumentarnog filma. »Velika avantura« Sucksdorffa, Disneyev film »Živa pustinja«, De Sica »Otok vatre« i još nekoliko dokumentaraca, sigurno su djela, koja ulaze u povijest filma. U odabiranju iz suvremene produkcije morala bi biti zastupana i jugoslavenska kinematografija, budući je naš dokumentarni film već dobio međunarodna priznanja i popeo se na internacionalni nivo. Jer, kako kaže Belaš: »Dokumentarni film ne pretendira da bude umjetnost i zato se on ne može smatrati »lošim« u umjetnosti«. I dalje: »Dokumentarni film ima veliku misiju da bude slikovna kronika čovječanstva.«

Naš dokumentarac rodio se na frontovima. Prvi filmovi snimljeni su za vrijeme rata, ali su u njemu i uništeni. Danas su sigurno najdragocijeniji materijal jugoslavenske kinoteke, prvi dokumentarci »Stvaranje prve hrvatske vlade u Splitu« i »Oslobodenje Zagreba«. Počeli smo, dakle, s ratnim filmom, da bismo se odmah poslije oslobođenja zemlje intenzivno posvetili najprije žurnu, mjesečniku i tjedniku, a zatim i ostalim dokumentarnim žanrovima. Obnova i izgradnja, politički i kulturni život zemlje — to je bila osnova za obilje zanimljivih i aktualnih tema. Filmovi »20 oktobar«, »Koraci slobode«, »Istra«, »Jasenovac«, »Ljubljana pozdravlja oslobođenoce« započeli su seriju političko-historijskih-propagandnih filmova. Kasnije su snimljeni »Juljska krajina«, »U ime naroda«, »Trste«, »Ustanak u Srbiji«, »Zemlja

ustanka«, »Stepinac«, »Odgovor naroda«, »Desant na Drvar«, »Krajiške brigade«, »Kragujevac«, »Istina o Pulju«, »Dokumenti jednog vremena«, »Dan slave«, »13. juli«, »Naša tamnovanja«, »Tvrđava revolucije«, »Mlinci« i mnogi drugi. Možemo reći, da je ova vrsta dokumentarca kod nas veoma razvijena. To su uglavnom kronike ili storijske. Ovdje ima zaista vrlo uspjelih ostvarenja, koja se moraju i mogu mjeriti mjerilom umjetničkog kriterija. Uvijek aktuelan i u toku događaja, ovaj dokumentarni žanr je postao sredstvo izražavanja osjećaja i misli naših naroda, sjećanje na prošlost, stav prema zbivanjima. Velika je snaga i mislija političko-historijsko-propagandnog filma.

A zatim imamo u dokumentarnoj kinematografiji još jedan dinamični žanr. To su filmovi o

Piše: **Mira BOGLIĆ**
filmski kritičar

izgradnji, o velikim objektima, o borbi radnih ljudi sa stihijom i raznim preprekama, o radnom elanu i uspjesima. Neka od tih ostvarenja ne zaostaju možda mnogo za čuvenim sovjetskim filmom »Turskibi« ili za Ivensovim filmom »Zojdersko jezero«. Sjećamo se filma »Brčko-Banovići«, kao i filmova »Živa iz Idrije«, »Srećno«, »Zenica«, »Ljudi i željezo«, »Cement«, »Autostrada«, »Riječka luka«, »Vriština i klasje«, »Sevojno«, »Olovna hronika«, »Događaji u Raši« i t. d. I ovdje bismo mogli nabrojati, pa da ipak ne nabrojimo sve. U epopeji rada našli su naši režiseri i snimatelji vrlo mnogo inspiracije, koja je urodila rezultatima, o čijem kvalitetu ne treba mnogo raspravljati. Snažna slika rada i borbe za socijalizam, zahvaćena ovdje sa svih strana i stotinama kamera, živi u sjećanju kao dinamičan kaleidoskop našeg vremena.

Tu su zatim reportaže, filmovi o gradovima, spomenicima, o umjetnosti, putopisi, isječci iz raznih ambijenta, ljepote prirode, historijske znamenitosti i t. d. Možemo i ovdje izdvojiti nekoliko ostvarenja, koja zaista imaju kvalitete umjetničkih djela. To su dokumentarci, koji su nas reprezentirali u inozemstvu i bili zapaženi u veoma jakoj konkurenciji na festivalima. Spominjemo ih: »Lanac je prekinut«, »Pod sjenkom halebarde«, »Beograd-grad borac i graditelj«, »Splavari na Drini«, »Tunolovci«, »Brod litalica«, »Uspavana ljepotica«, »San male balerine«, »Mrtvi grad«, »U srcu Kosmeta«, »Na padinama Magliča«, »Kroparski kovači«, »Ohride« i t. d.

Danas su u našem dokumentarnom filmu razvijene mnoge vrste i podvrste. Ipak se režiseri još uvijek najviše drže klasičnog, dokumentarnog

filma, koji ostaje samo dobra reportaža ili zanimljiva kronika. S tog solidnog temelja moglo se poći dalje, za stvaranju filmskog eseja, lirskih storijskih, umjetničkih reportaža i t. d. U periodu usvajanja tih novih formi govorilo se kod nas o krizi stvaralaštva u dokumentarcu. I ta je »kriza« bila neophodna, a neka najnovija ostvarenja govore, da je ona prevaziđena, iako možda, još i ne konačno. Mi možemo reći, da je na polju umjetničke reportaže i lirске storijske stvoreno već vrlo lijepih filmova. Na primjer »U srcu Kosmeta« i »Tunolovci«, »Splavari na Drini« i »Na padinama Magliča«, pa »Utkani tokovi«. Umjetnička dokumentarna monografija također ima nekoliko uspješnih predstavnika. Postoje sasvim artističke koncepcije i pretencije u filmovima »Mrtvi grad«, »Uspavana ljepotica«, »Grad vjekova«, »Barok u Ljubljani« i »Ohride«. Zatim je tu film o umjetnosti i film o umjetnicima — biografski film, kako bismo ga mogli nazvati. »Kroparski kovači« je sigurno naš najbolji film, koji govori o jednoj posebnoj grani umjetničke djelatnosti. Bili su zapaženi i »Život fresaka« i »Djelo Tripe Kokoljića«. Vidjeli smo pokušaje s malim biografijama Vuka Karadžića i lirski film o poeziji i pjesničkom liku Branka Radičevića, zatim dokumentarne filmove o Mokranjcu, Zmaju Jovi Jovanoviću, Prešernu, Truberu, Cankaru, Zupančiću, Njegošu, Tomi Rosandiću i još nekima. U Srbiji i Sloveniji otišli su najdalje u snimanju kulturno-biografskih filmova, kojima se pridružilo i nedavno snimljen film o predsjedniku Republike drugu Titu. U Hrvatskoj, izgleda, nije snimljen još ni jedan film ovog žanra. Uopće u ovašnja produkciji dokumentaraca kulturni film ima najmanje mjesta. Radi li se o nezainteresiranosti proizvođača ili stvaralaca ne može se utvrditi. Statistike pokazuju mali interes za ovaj žanr.

Konačno u ovakvom nabrajanju osvojenih žanrova treba spomenuti i neke umjetničke reportaže na izuzetne teme i o posebnim ambijentima. To su »Tunolovci« i »Koraljari i spužvari«, »Planinci«, »Kamen i more«, »Život šume« i »Plave tišine«, »Posljednja lubara«, »Seljačka buna« i t. d. Ako tome dodamo bezbroj filmova o pojedinim našim ustanovama, o raznim političkim i kulturnim manifestacijama, te razne naučne i prosvjetne filmove, možemo reći, da smo spomenuli sve vrste i međuvrste domaćeg dokumentarca. Osvojen je i kolor.

No, posebno treba govoriti o velikim putopisnim reportažama, o posjetama druga Tita raznim prijateljskim zemljama. Film »Put mira«, koji je snimljen prema materijalu s puta po Indiji i Burmi, svakako je nešto najbolje što je dosad snimljeno u tom žanru kod nas. Ovaj film bio je nešto novo za našu publiku, doživljaj, koji je ona vrlo lijepo prihvatila. Jedan drugi žanr također je za nas još uvijek donekle nov. To su dokumentarni filmovi s jednim ili više junaka. Taj problem, problem unošenja fabule i elementa igranog filma u dokumentarac, problem »rekonstrukcije« ili »montaža stvarnosti« još nije kod nas do kraja savladan. Doduše takovi filmovi su snimani, i to već prije nekoliko godina, pa su neki i uspjeli kao Štrbčev »Lanac je prekinut« ili sada Babajin »Jedan dan u Rijeci«. Ipak, osjeća se, da je baš ovdje lako skliznuti u vulgarizaciju i da diletanizam nalazi pogodan put u ovaj žanr. Zato nije

pretjerano reći, da za rad na ovakvom dokumentarcu treba i talenta i iskustva.

Tako smo došli i do onog što se teoretski naziva problematika našeg dokumentarnog filma. Kriza na prelazu od klasične dokumentarnosti na umjetničko tretiranje dokumentarnog materijala, na raznolike forme lirске i epske, izgleda da je, kako rekosmo, zaista prebrođena. Raznolikost u dokumentarcu, umjetnički domet i smjelost — to je postignuto. Pa ipak, ima ovdje još dosta problema.

Prije svega, pitanje kadra, koji radi u dokumentarnom filmu, i koji je postigao najrealnije uspjehe u ovih deset godina, a ima vrlo malo mogućnosti za usavršavanje. To je uopće bolno mjesto našeg filma. U tom kadru mi imamo već grupu istaknutih dokumentarista (Štrbac, Belan, Sremec, Ž. Ristić, Gavrić, V. Slojanović, Krvavac, Čukulić, Čoć, Perin, Skrgin, Jocić, B. Marjanović, B. Majer, Majhrovski, M. Katić, Kosrač, Kavčić, Pretnar, Kumar, Kamberski, Drmkov, Denes, Badure, Grobler, Adamić i dr.), koji su besumnje evangardisti našeg dokumentarca. Postoji ipak i ovdje jedan balast antitalenata, koji bi trebali da potraže druga zvanja.

No, bilo bi smiješno reći, da su teoretska pitanja u nekoj umjetnosti ikad riješena. Najmanje se to može reći za naš film danas. Tako ni problemi stvaralaštva u dokumentarcu nisu skinuti s dnevnog reda, iako se osjeća napredak u osvajanju raznih vrsta kratkometražne kinematografije. Zato kažemo i smatramo, da je ta unutarnja kriza prestala biti kočnica u razvoju dokumentarnog žanra i da se osjeća novo. I ne samo to. Osvrćući se na razvoj našeg dokumentarnog filma, mi se nemamo zbog čega stidjeti. Sada naš dokumentarac ima zasluženu, dobru reputaciju, više međunarodnih nagrada i lijep broj uspješih ostvarenja, između gotovo 2000 filmova, na svojoj bilanci. Međutim, ni ovi uspjesi, ni bogata proizvodnja nisu mu osigurali jedno jedino osnovno pravo — plasman pred publikom.

Problem je star i izviklan, ali još aktuelan i neprestano aktuelan — nažalost. To je ona vanjska kriza dokumentarnog filma, koja prijeti ozbiljnim posljedicama. Filmovi se snimaju i ne prikazuju! Tanasije Mladenović kaže — oštaju u bunkeru. To je veliko zlo i čudna politika naših distributera, koje, izgleda, jedino može urazumiti zakonski diktat. Zato dokumentaristi s pravom očekuju mnogo od Zakona o kinematografiji. Ali to zlo, iako veliko, nije više i jedino. Pojavilo se zlo mnogo veće — indolencija producenata. Treba reći — komercijalna bolest u našem filmu. Produkcija dokumentaraca se smanjuje. Producenti su sve manje zainteresirani za dokumentarni film, jer on nije komercijalan. U većini proizvodnih centara planovi za proizvodnju dokumentarnog filma su osiromašili. Kaže se: nema scenarija. Čak se i natječaj raspisuju. Ta teškoća ne izgleda stvarna. Ono čega sad nema, to su dobra volja producenata i sredstva, koja bi trebala osigurati za dokumentarni film. A ono čega nikada nije bilo to je dobra volja distributera! Odnos prema dokumentarcu je mačuhinski. I kritika ga zanemaruje, jer ga rijetko vidi, a publika ga odlično prima kad ga vidi. U Sarajevu je bio organiziran prošle godine festival dokumentarnog filma i to je zaista pohvalna inicijativa sarajevskih filmskih krugova. Ove godine će nam se u Puli pružiti prilika da vidimo reviju domaćih dokumentaraca. Ipak ni to nije dovoljno.

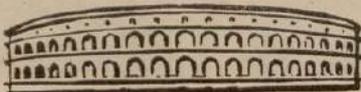
Akutnost ove krize u dokumentarnom filmu ukazuje, međutim, na bolesno mjesto u našoj kinematografiji. Najnovija bolest — suviše proračunata računice, računice s kojom se ne možemo složiti, jer ne vodi računa o potrebama prosvjete, kulture i društvenog života, o potrebama, koje jedino dokumentarac može zadovoljiti. Izgleda, da zaista treba zvomiti na uzbunu i uzbuniti javnost protiv ovakove neuračunljive računice, jer naš dokumentarni film ima puno i zasluženo pravo na pažnju i pomoć, koja mu je potrebna.

Jean-Pierre Aumont na filmskom festivalu u Puli

U sastavu delegacije Unifrance Filma, koja će izvan konkurencije prikazati dva nova francuska filma, nalazi se i glumac Jean Pierre Aumont. U posljednje vrijeme taj je francuski filmski glumac izbio u prvi plan. Na festivalu u Cannesu, kao i na festivalu u Berlinu ove godine, bio je to jedan od najpopularnijih filmskih umjetnika ne samo kod festivalske publike, nego i kod novinara. Pored rada na filmu, Jean Pierre Aumont se bavi i pisanjem kazališnih komada. U Berlinu je našim posebnom dopisniku izjavio: »Radujem se što ću doći u Pulu. U Jugoslaviji još nikada nisam bio, a moji prijatelji iz filmskog svijeta, koji su po-

sjetili Jugoslaviju, kažu mi da je to prekrasna zemlja. Veze između jugoslavenskog i francuskog filma postaju sve jače. Najviše želim da pomognem, da se te veze prodube do najveće moguće mjere. Gospodin Leprohon, koji će nas povesti u Jugoslaviju, koju dobro poznaje, rekao mi je, da prijateljima, kakvi su Jugoslaveni, treba učiniti sve, što je moguće. Ja ću pokušati da to učinim, a žao mi je što ne mogu učiniti i više od toga. Molim vas da pozdravite festivalsku publiku, vašu redakciju i grad Pulu. Kad stignem, izručit ću svima osobno moje pozdrave!

UFUS I NJEGOVI PLANOVI

Bogata djelatnost nastavnog filma

UFUS danas? Sav je u pripremanju i reorganizacijama. Stihija koja je bila karakteristična za prve dane, danas je postala kočnica. Moraju se planovi praviti na godinu dana unapred, da bi se obezbjedilo kontinuitet proizvodnje, pametna kadrovska politika i finansijska sredstva.

To znači, da treba već sada pripremati sve za iduću godinu, iako nam je još ova godina na vratu. Prošle godine nismo, iz objektivnih razloga, mogli da pripreмимо sve za ovu. Preorganizaciju treba sprovesti, ne usporavajući tempo ovogodišnje produkcije koja je u zakašnjenju. Uz to materijalne teškoće koje smo tu tek skoro prebrodili, bile su ne mala smetnja za konsolidaciju.

Proizvodnja ipak teče. Snimanje filma »Sedam putnika sa Splendida« privodi se kraju, uprkos mnogobrojnim tehničkim problemima koji su preplavili ekipu. Ufusov šest umetnički film »Klopka« (drugi dio »Ešalona dr. M.«) je pred startom. To će istovremeno biti jugoslovenski umetnički film u koloru. Pored njega u pripremi su još tri umetnička filma: »Ljubav nije bajka« po scenariju Bogdana Jovanovića i Miloša Stefanovića, »Okamenjeni cigani« po scenariju Branka Copicia i »Tri priče« po scenariju Stoleta Jankovića.

Plan je obiman. Međutim, to nije sve. Saradujemo sa francuskim proizvođačem »Kalmador« na filmu »Gubijah« u režiji Roberta Darena sa Zan Marcem u glavnoj ulozi. Isto tako pripremamo »Prodanu nevestu« od Smetane sa nemačkom firmom »Sid film«. Oba filma su predviđena za snimaskop i kolor.

U Burmu se vratila naša ekipa na čelu sa Otom Denašom da dovrši pregovore za snimanje dva umetnička filma u koprodukciji. Scenarije pišu burmanski pisci, a režija bi bila poverena našim ljudima. Uz to pripremamo čitavu seriju dokumentarnih filmova iz Burme, Indije, Kine i Indonezije. Svi ti filmovi će biti u koloru, a jedan dio u snimaskopu. Isto tako sklopljen je ugovor sa burmanskom vladom za snimanje serije filmova za nastavne potrebe. Do meseca septembra imaćemo tamo kočionju od petnaestak naših filmskih radnika koji će ostati dve godine, a možda i više na radu u ostvarivanju ovih planova, vezanih za Aziju.

Uelike se vode pregovori sa našim prošlogodišnjim partnerom iz Afrike »Kosmos filmom« za snimanje drugog zajedničkog filma. Izbor će verovatno pasti na scenario »Jedina stanica na svetu« od Milana Bulatovića. Od svih predloženih sinopsisa grčki producent g. Skullikidis zagrebao se najviše za ovaj.

Pri tome forsirano radimo na spremanju scenarija za iduću godinu. U suradnji sa nekoliko stranih scenarista iz Francuske, Nemačke i Engleske završava se »Hvarska buna« od Nikole Lazarova, »Požar na doku C« od Fride Filipović i Zike Mirovića, »Potera« od Milana Bulatovića, »Oči lepe gospođe« također od Milana Bulatovića i dr. Postavili smo sebi zadatak, da svi ti scenariji budu gotovi do 1. novembra ove godine, iako da imamo dovoljno vremena za sve pripreme. Na solidnost priprema i dovoljno vreme za njih paziceemo naročito. Više se ne će ulutati u snimanje sa pripremom od mesec dana, kao što smo do sada uglavnom radili u svim našim filmovima.

Piše; Miroslav PEJLIĆ
č.ektor „UFUSA“

Obzirom na sve veću borbu za prodor našeg filma na strana tržišta i njegovu neufirmiranost izvan naših granica (a njegov ugled i u zemlji počinje da istinski raste tek poslednju godinu dana) mi smo otvorili kancelariju UFUS-a u Parizu koji danas predstavlja neznačajnu filmsku prestolicu sveta, jer se u njemu stiču sve poslovne veze, i svi značajniji producenti imaju svoje kancelarije tamo. Kancelarija radi svega dva meseca i već se ukazuju prvi rezultati. Direktni kontakt, i to svakodnevni, s producentima, kontakti sa značajnijim umetnicima koji čitaju naše scenarije i sinopsise i opredeljuju se za njih predstavlja setvu koja će dati za godinu-dve svakako značajne plodove.

Mi smo svesni, da se samo na tom putu bje bitka za opstanak UFUS-a, koja se može dobiti. Sve mi smo također i svih opasnosti koje nas očekuju tamo. Nije nam uvek lako, sudaraju se različiti ukusi, pogledi i koncepcije i planovi, a s druge strane obezbediti maksimalna prilagođavanje zakonima tog tržišta koje nas nije obično dočekalo.

Jedno je sigurno: čvrsto smo rešeni da se uoprost borimo za ostvarenje ovog plana, i verujemo da ćemo uspeti. Kakovi će rezultati biti, videćemo. Položicemo o tome račun na sledećem festivalu, kada se budemo predstavili festivalskoj publici sa svojim novim filmovima. Želimo, da pokažemo još bolje filmove, nego one godine, (a mi smo na njih ponosni) i da svaka godina ne bude samo materijalni uspon proizvođača, već i kvalitetni napredak u umetničkom pogledu.

Pred nama su godine i hiljade problema.

Nastavni film u našoj zemlji rođen je 1947. god. u Zagrebu, kad je osnovano poduzeće »Nastavni film« (danas »Zora-film«) saveznog značaja. Međutim, uspeškos njegova izvršenja i poduzetka saveznog značaja, proizvedenih 130 filmova iz raznih grana djelatnosti, kopiranja 2 milijuna metara 16 mm trake, koji obuhvataju nastavne, dokumentarne i umjetničke filmove domaće i strane proizvodnje, poduzeće nije imalo očekivane rezultate niti je s njegovim proizvodnjom stizala javnost bila upoznata. Bilo je to više uslužno poduzeće, koje je proizvodilo filmove po narudžbi pojedinih ustanova bez ikakva plana i perspektive.

Trebalo je da prođe nekoliko godina takva rada, pa da se na serijacima naših novina u krugu kulturnih i javnih radnika, raznim usetovima, diskusijama i t. d. počne govoriti i pisati o nastavnom i popularno-poučnom filmu. Još prije kratkog vremena mogli ste zapitati naših kulturnih i javnih radnika, koji su najvećim delom i govorili o umjetničkim kvalitetima režisera Jovana, glumca Fernandea, pa dalje o pionirskom putu domaćeg umjetničkog i dokumentarnog filma, o Severnu Erijeicu, Antunu Nelisu, Krešiu Goliku, Bojani Adamčić, — što je to nastavni i popularno-poučni film? — i da na to pitanje ne dobijete odgovora.

No, danas i osadn nije više tako, jer više nije nikome potrebno dokazivati, da 16 mm film u nastavi predstavlja dragocenu nadopunu i modernizaciju nastave i da otvara videlima učenika putem slike — filma — koje klasična školska nastava nije u mogućnosti pružiti ni najboljim opisom, pomoću trijebi ili da putem filma, kombinirana slikovima i crtežima, mikroskopskim i t. d. učenik može sagledati i naučiti procese i pojave, koje ni jednim drugim putem nije mogao učiniti vidljivim i razumljivim.

— Da se u poljoprivredi, putem popularno-poučnog filma, najbrže i najuspešnije upozna sa upotrebom mehanizacije u poljoprivredi, stručnim rukovanjem strojevima, najnovijim agrotehničkim mjerama, bolestima, i njihovim uzročnicima i mjerama za njihovo suzbijanje, kao i nizom drugih problema našeg sela.

— Da se u industriji, putem stručnog filma, radnici najbrže i najviše upozna sa radom kompleksnih strojeva, procesom rada, higijensko zaštitnim mjerama i t. d.

— Da u raznim granama nauke, putem stručnog filma, močimo registrirati neke pojave i procese i na taj ih način proučavati, iako se te pojave i procesi odvijaju u većim vremenskim razmacima ili se trenutno zbivaju, nevidljivi našim oku.

— Da se te sve mogućnosti nastavnog i popularno-poučnog filma zaisita danas najbolje učene, dokazuje nam odluka mjerodavnih organa u svim republikama da osnuju posebna tijela — centre za prosvjetni film — koji će voditi brigu, kako o proizvodnji; tako i o upotrebi nastavnog filma u svim granama naše djelatnosti, za što će se dobiti i odgovarajuća finansijska sredstva.

Kolektiv proizvođača »Zora-film« spremno je dočekao tu prekretnicu na polju prosvjetnog filma i već danas nastojao zadovoljiti sve potrebe zainteresiranih republičkih centara kao i ostalih ustanova i poduzeća, koje taj film upotrebljavaju u svojoj djelatnosti.

Za to je najbolji dokaz ovogodišnji proizvodni plan poduzeća, koji se uspešno ostvaruje, a obuhvata

- 36 nastavnih filmova za potrebe škole
- 26 popularno-poučnih filmova s područja zdravstva, veterinarstva, industrije, poljoprivrede i t. d.
- 800.000 m kopiranja nastavnih, popularno-poučnih, dokumentarnih i umjetničkih filmova domaće i strane produkcije
- 150 diafilmova u 60.000 kopila za potrebe škole

kao i niz laboratorijskih usluha drugim producentima, koji će vršiti realizaciju svojih filmova na 16 mm traci.

Vijesti iz domaće produkcije:

Cap je nedavno završio svoj posljednji film »Frenetici« koji nam je poznat iz pesnjaka štampe pod naslovom »Krvava rijeka«. Kaznaje se, da Cap priprema novi film u zajednici s »Triglav-filmom«. To je film pod naslovom »Kruh i zoi«, u kome se pripovijeda o životu i radu na piranskim solanama. Scenarist je Vjeko Dobričić.

Nedavno je završeno snimanje filma čiji je radni naslov bio »Lazni car Štepan Malo«. Film će biti prikazan ove jeseni, sada se radi na montaži. Scenarij je napisao P. Furević, a režira je Veliho Stojanović. Jedan od naših poznatih dokumentarista, glavne uloge tumače Rade Marković, Rada Plavović, Nata Mitrović, Ljubisa Jovanović, Ljuba Tadić, strahinja Petrović, Desanka Zivković i dr. Film »Lazni car« nije samo prvi crnogorski igrani film već i naš prvi historijski film.

Još nisu poznati u potpunosti planovi ovog poduzeća. No, kako su već prikazali svi filmovi, koji su bili u radu, normalno je da se očekuje novi, Vatroslav Mimica, koji je nedavno završio »Gubijah« podnira izna priprema film »Covjek iz mirne ulice« s temom o Hegsinioj borbi u Zagrebu. Sličnu temu ima i film »Posljednja akcija«, a ova filma treba da snima »Zagreb-film«. Kaznaje se, da režiser Bauer piše jedan novi scenarij, a Branko Marjanović priprema snimanje filma, o kome ne želi zasad ništa kazati. Slično je raspoložen i redor Ivančević, za koga je poznato da radi na dva scenarija. I Branko Belan se priprema za svoj novi film, a Rudolf Sremec snima jedan novidokumentarac, Mlađi A. Babaja radi na eksperimentalnom filmu po filmskoj noveli vjekoslava Kalča

»Ostalele« u filmu sudjeluje radovan Vuković. U tuku je snimanje serije dokumentarnih filmova »Jugoslavija«, za koje su scenarije napisali Stevo Ostojić i Miroš Mimica.

Vatroslav MIMICA
režiser

Scena iz filma »Njih dvojica« režisera Žorža Skrigina

Dragutin Todić u filmu »Njih dvojica«. Film je režirao Zorž Skrigin

FILMSKA MUZIKA

Ne bi bilo pretjerano reći, da je filmska muzika, čak i onda, kad je sasvim ozbiljnog karaktera, najslušanija od svih rodova muzike uopće. Doduše, ako izuzmemo onaj popularni dio filmske muzike, koji se posebno izvodi, najveći dio slušalaca nije zapravo neposredno svjestan da sluša muziku, jer se zabavlja slikom, zbiranjem na platnu. No, bez obzira na to, filmska muzika igra vrlo značajnu ulogu, ne samo za filmske realizatore, jer ne mogu bez nje, nego i za širenje muzičke kulture. Kako brzo i u kolikom intenzitetu obidu pojedine zabavne muzičke točke iz filmova cijeli svijet, nije potrebno posebno naglašavati. Svi-ma je poznata prava manija za pojedine melodije, odnosno šlagere, postaje prikazivanja nekog uspješnog filma, ovaj puta konkretno u muzičkom smislu uspješnijeg. Da bi se jedna dobra filmska melodija udomaćila za to nije uvijek potreban

i umjetnički kvalitet filma. To indirektno govori o značaju i prodornosti filmske muzike. U svakom slučaju kompozitori zabavne filmske muzike su u neuporedivo povoljnijem položaju, od svojih kolega, koji komponiraju ozbiljnu filmsku muzičku pratnju. Kompozitorima lako

Piše **Dorde SAULA**
filmski kritičar

muzike se obično vrstavaju u film cijele kompozicije i cijele se poslije izljevaju na gramofonske ploče ili upisuju u magnetofonske vrpce. Time su osposobljene za svoj pohod među slušaocima, koji ih tada, neovisno od filma, slušaju kao cijele i cjelovite kompozicije. Kompozitor ozbiljne muzike rijetko može na film plasirati jedno veće i zaokruženo djelo, jer se ozbiljna filmska muzika upotrebljava mahom samo kao ilustracija, kao dopuna radnje, kao njeno emotivno osvjetljavanje. Kompozitor ozbiljne filmske ilustracije, ponekad je prisiljen napisati za jedan film čitav niz zasebnih kratkih motiva raznoolikih ugodaja, a u svakom od njih mora biti neobično koncizan i rječit. A s druge strane nezahvalna im je uloga zato što često ti fragmenti ostaju samo fragmenti, koji se neuporedivo rjeđe objavljuju kao posebna muzička djela, a još rjeđe dolaze na koncertna podije kao samostalne muzičke točke. Bar kod nas ne. Istina, kompozitori ponekad preraduju motivske fragmente iz svoje filmske muzike

u cjelovite suite, ili pojedine motive koriste za samostalne kompozicije izvan filma. No, tako je to tako po prirodi stvari, uloga ozbiljnih djela iz oblasti filmske muzike značajna je, ma koliko bila prividno nezahvalna. Slušalac nesvjesno usvaja muzički izražajni jezik, jer mu u tom slučaju pomaže slika, dijalog i atmosfera scene da bolje razumije emotivnu vrijednost i sadržinu popratne muzike. Stoga, tako, naročito u razvijenim filmskim centrima i zemljama, ima kompozitora, koji se bave samo tom vrstom muzike, i s njom su stekli visoki renome, — posvećuju se filmskoj muzici i renomirani stvaraoči, koji su svojom ličnošću izgradili u ostalim oblastima muzičkog stvaranja. Kod nas je situacija nešto drugačija. Mi nemamo još zasad onih pravih specijalnih kompozitora filmske muzike, ali su se naši kompozitori prihvatili tog posla i to u općem praksi vrlo uspješno. U naših četrdesetak igranih filmova, koliko smo ih dosad ostvarili, susrećemo naša najpoznatija imena, kao što su Baranović, Hristić, Konjović, Cipra, Papandopulo, Lhotka, Rajčić, Vukdragović, Kozina, Bjelinski, Adamić, Bombardelli, Tijardović i drugi. Istina, relativno malo se njihovih djela posebno izvodi, naročito iz oblasti ozbiljne muzike, ali ima ipak nekoliko domaćih kompozitora, čija je muzika prodrla među najširu publiku u obliku posebnih muzičkih djela. Da spomenemo samo popularnu pjesmu naše mornarice »Ttovi mornarice, koja potječe iz našeg prvog umjetničkog filma »Slavice«, a na-

pisao ju je Silvije Bombardelli. Pa popularna Adamićeva pjesma iz »Vesna«, koja se mnogo pjeva kao Sansona. Naši najmlađi su prihvatili kao posebnu pjesmu najmarkantniji muzički fragment iz filma »Kekec«, za koju je muziku napisao kompozitor Marijan Kozina. Kuntarićeva muzika iz filma »Mlijuni na otoku« postala je već popularna. Pojedine suite kao ona iz crtanog filma »Kiča« također se često izvode na radiju.

Sasvim je razumljivo, da će se daljnjim uspješnim razvijanjem našeg filmskog stvaranja proširiti i opseg stvaranja u oblasti filmske muzike i da će se postepeno i kod nas izdvojiti posebna grupa kompozitora filmske muzike, jer film sve više, i na rafiniraniji način, traži i upotrebljava muziku kako bi zaključio i pojačao djelovanje vlastitog izražajnog jezika.

Kozerije

NEPROVJERENI FESTIVALSKI TELEGRAMI

Neki ljubopitljivci susreli su Zana Marea i pitali ga, da li je već bio u Pulu.
— Da — rekao je slavni glumac. — Bio sam i te u dva mah! Jednom kao Grof Monte Kristo i dio, a drugi put — kao li dio!

Nada Poderegin je izjavila, da je u času Pulskog festivala tako savladala ulogu Hatidže, da će je za ovu priliku daleko bolje odigrati, nego na ranijim projekcijama »Esalona«.

Ekipa Branka Bauera, koja je tragala za milijunima na otoku, najzad je ove milijune pronašla. Tek kasnije je otkriveno, da su to bili milijuni »Zdran-filma«.

Radoš Novaković je prekinuo snimanje »Kumbar« da bi prisustvovao Festivalu.
— Hoću jednom jedan ugodan put, — izjavio je Radoš. — Dosta mi je krvavih putova...

Nekoliko Stjepićevih prijatelja sačekalo ga je na željezničkoj stanici i oduševljeno mu uskliknulo:
— Pozdravljeni, tevariš France!
— Ne razbiram! — odgovorio je ovaj, na čistom makedonskom jeziku.

Metka Gabrijelečić ne će ovog Festivala biti stalno u društvu Františka Čapa. Ali, bude li iduće godine dobila kakovu ulogu u njegovom filmu, stvar će se maći ispraviti.

Milena Dapčević je izjavila, da nema ništa protiv, da u festivalski žiri uđu i čitaoci »Duge« i »Filmskog svijeta«.

Severin Bijelić je došao u Pulu bez svog bleikija. Tako će i ovaj jedini naš filmski glumac, koji ima vlastito prevozno sredstvo, morati da se vozi autobusom.

Vladimir Pogačić je spreman, da nagradu za »Anikina vremena« (ako je dobije u Pulu), ustupi ovoga puta svom kompanjenu Vikiu Rasporu.

Odmah po dolasku u Pulu, Kristijan Rošfor se raspitivao za Nikolu Rajića. Bilo je, kaže, neretna kad su loj kazali, da Rajić nije došao, jer Pula — nije Kan!

Neki zij ljudi pronašli su u Pulu jedan kut, u kome nema UFUS-ove reklame. Vjeruje se, da će tih propagande biti pozvan na odgovornost.

»Bosna-film« prijavila je »Hranke« za Pulski festival 1955. god. — pod uvjetom da film bude došle završen.

Zira Adamović, urednik kulturne rubrike »Nina« zamolio je drugove režisere da ga ne obasipaju drugarskom pažnjom, pošto je ove godine — u žiriu.

Poslije zausaka, Miroslav Pejić, direktor UFUS-a izjavio je, da je timu prebilo sve dječje beštije i da u Pulu dolazi s tri igrana i četiri dokumentarna filma.

Doznaje se iz pouzdanih izvora, da će Vitko Musek, urednik ljubljanske »Film« revije doći u Pulu, iako Fransoaz Arnu nije najavila svoj dolazak.

NAJBOLJI GLUMAC — PAS!

Poslije premijere »Milijuni na otoku« upita jedna novinarka režisera Branka Bauera što on misli o glumcima svog najnovijeg filma, a naročito s kojim je glumcima najzadovoljniji?

Branko se malo zamislil, pa odgovori:
— Sa životinjama!
— Ne razumijemo, kako to?
— Pa, evo, tako: Mislim, da je pas »Soko« bio najuvjerljiviji — odgovori Bauer — on je svoju ulogu iskreno doživljavao.

U prvi trenutak novinari su se zbunili ovom neobičnom izjavom, ali kada su saznali, da se Branko Bauer prije svoje filmske karijere spremao za veterinaru bilo im je sve jasno!

NALISOV SPROVOD

Nesvakidašnju i neobičnu priliku imao je naš poznati filmski glumac Anilin Nalis za vrijeme snimanja »Jubileja gospođina Ika«. Tada je on prisustvovao svome pogrebu, naime iz prikrajka je promatrao snimanje scene, u kojoj ga kao gospođina Ika — sahranjuju! Čim se završilo snimanje te scene, dotrče članovi ekipe do Nalisa da ga upitaju kako se osjećao promatrajući svoj sprovod. Nalis je malo šutio, pa onda reče:
— Pa lijepo, sasvim... samo sam stalno mislio na to da nije to možda moj sprovod — kao filmskog komičara i da me ne sahranjujete zaujvek — u takovim ulogama!

RAZOČARANJE OBOŽAVATELJA

Malo je koja naša filmska glumica tako brzo uspjela oveseliti publiku kao što je to slučaj s Metkom Gabrijelečić, koju poslije njenog uspješnog nastupa u »Vesni« drugačije i ne zovu nego Vesna. Ona dobija veliki broj pisama od mnogobrojnih obožavatelja, a često se pojavljuje u mnogim gradovima na prikazivanjima svog filma. Ali kako su obožavatelji nekada i čudni, pokazuje nam ovaj događaj, koji nam je Vesna ispričala:

Zuko Džumbur:
DESETI ROĐENDAN NAŠE
KINEMATOGRAFIJE

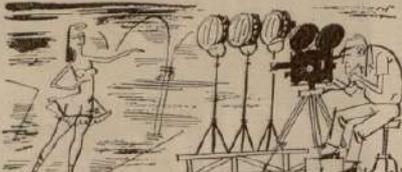
ANECDOTE

— Zvali su me da dođem na jednu projekciju, u jednom malom mjestu, Molli su me da dođem. Ne znam, kako su me zamisljali, samo — kad sam se pojavila — bili su strašno razočarani! Da ste vidjeli njihova lica, koja su se u čudu pitala »Zar je to... Vena?« A kako sam se tek ja osjećala, bolje da vam i ne pričam. Šta ćete — zaključite — kao sjećanje na te dane — katkad i vrlo neugodni!

Oštrolin

I naša kinematografija je, kao što je to i uostalom normalno, prošla razne faze svog razvoja, pa tako i onu netipičnu — pionirsku. Ta vremena su prošla, ali je ostala jedna dnevnička priča — kao sjećanje na te dane.

Jedan snimatelj bio je vrlo razočaran projekcijom svog materijala, koji je fotografski bio slab i premalo oštar. Samouvjeren u svoje znanje i sposobnost odmah je ljutito otrčao u laboratorij da protestira, navodeći, da su laboranti krivi zbog neostrog materijala i da nisu bili pažljivi kod razvijanja istoga. U to je vrijeme bio dosta čest običaj da laboratorij izviđa »dobli kraje« za sva

neznanja i grlješke snimatelja. Dakle, upadne taj naš snimatelj u laboratorij i još s vratu započne lekciju drugovima laborantima... pa vi ne znate posao, pa tako se ne može, pa vi upropastivate materijal itd.

Srećom, nađe se jedan domišljati laborant. Mirno je sastavio svu kritiku, pa izvjavljajući se, reče:

— Pa, dragi... mi nismo krivi! Šta mi možemo kad direktor nije nabavio oštrolin, a bez njega ne možemo dobiti oštar materijal.

Snimatelj se zbunio, a dosjetljivi laborant nastavi mirno:

— Bez oštroline se ne može raditi!...

— I... zaista nemate oštrolin? — upita snimatelj.

— Nemamo, a kažu nam, bez riječi ne ćemo imati nikakva dobar i oštar materijal! Direktor bi morala da ga dobavi!

I snimatelj otrči ravno k direktoru da intervirira zašto nemaju oštrolin. Ispriča sve ona što mu je rekao laborant i završi:

— Zaista ne možemo bez njega, druze direktore. Eto, zato što nemamo oštrolin propao mi je divan materijal!

— Ne brini... utješio ga direktor, još danas on tražiš devize da se oštrolin nabavi, imat ćemo oštrolin, jer bez njega se zaista ne može!

Lažni car

Kod snimanja prvog crnogorskog igranog filma »Lažni car« ekipa je imala vaških muka oko pronalaska takozvanih »rupa tišine«. Dogadalo se vrlo često da snimanje upropaste glasovi životinja, galama, automobilske sirene, koji su se »svanplanski« i »nepredviđeno« ubacivali u kadar, koji se tonski snimao.

A to je bio naročito čest slučaj kod snimanja »masovki«, koje su se obično snimale u poljima ili crnogorskom kršu. Tako se jednog dana snimale jedna scena blizu neke šume. Upravo je trebalo da bude sve u redu — kad iz šume počete jata svraka, ili nekih drugih ptica. Počinjalo se, prekidaše, ponavljalo i jedva snimalo, i nekako se taj dan posao obavio. Sutradan sutra traže neki glumci, koji su završili snimanje, blagajnika, da im isplati dnevnice, ali njega nigdje, traže ga, raspitaju se, ali njega nema pa nema. Najednom u daljini začuju pucnje lovačke puške. Našle da bi to mogao biti on i podu za pucnjevinama. I zaista, Poslije duge lutanja po šumi našli na blagajnika koga s još nekim članovima ekipe gonit i ubija ptice — da ne ometaju snimanje!

— Ma, eto bolan ne bio — rekoh ove filmadžije — lovcu iznenađenim glumcima — gdje ove puške bile izdaleke.

ta pilad bezobrazna oče da mi zapređi snimanje i omete našeg slavnog škola Vella... e vere mi, neće... i dum dum blagajnik i ostali iz ekipe udri po šumi po preplašenim pticama, koje su zbog »rupa tišine« bile osuđene na smrt!

Odična rezija — bez rezije

Sekvencu prijelaza rijeke, kada helikopter i pratnja vode ogorčenom borbu s balistima, u filmu Zike Mitrovića »Ešalon dr. M.« naročito je uspjela i ubrala se u najbolje dijelove ovog filma. Naročito je ubrdljiva ona masovna scena u općem planu. Ta scena je isplata dobro i uvjerljivo i zbog jednog nerazboritog detalja.

Nije bilo dovoljno manevaraste municije — pa se palulo ubojnim, pravim mecima. I kad su oni počeli svizdati — nastala je gotovo prava situacija kao i »na filmu« svatko je želio da se što prije dočepa obale! Zika Mitrović je bio zadovoljan »odglumljenom scenom« — koja se srećurala i bez rezije! Kažu, da je netko primjetio Ziki:

— More Zika, zamalo ljudi da poginu!

A na to je Zika kasvim hisnokravno rekao:

— Pa, to se dogadalo kod snimanja svih velikih filmova!

Zaboravnost Spoljara

Na prošlogodišnjem festivalu u Pul priustvovao je i Branko Spoljar. On je igrao u Belanovom filmu »Koncert«, koji je tom prilikom bio prikazan. Vraćajući se iz Pule, tek u Brijuni Spoljar primijeti, da je u »Brijunima« zaboravio svoju novu pidžamu, koju je kupio od filmskog honorara. Bilo mu je žao da je izgrabi, pa smjesta uputi brzoljav u Pulu, koji je ovako glasilo: »U sobi 127 ispod Jastuka zaboravio pidžamu, uzmite. Moja pidžama! Oni, koji su se još zatekli u Pulj staklo su se smijali

i pitali, tko je to »moja pidžama« — dok se nije saznalo, da je to Spoljar, koji se u brzini i vjerovatno u brzini tako rastreseno potpisao!

Kritičarska posla

Jedan naš režiser pokazao prijatelju, filmskom kritičaru, scenarij za film, koji je počeo snimati. Zamolio ga, da mu kaže svoje mišljenje.

Pročitaše kritičar i zaključio:

— Izvrstan. Veliki film će napraviti! Poslije ga režiser pozvao da vidi materijal.

Pogledao kritičar i rekao:

— Odičan, Sav si Dion Zor!

— Ma, je li ozbiljno to misliš?

— Na čemu riječi!

Završila se montaža, sinhronizacija — i film se prikazao. I kritičar ga pogledao, pa onda — raspali losu kritiku.

Dotrči režiser do svog druga i ljaukne:

— Zašto sad tako... a šta si prije govorio?

— Ma — odgovori hisnokravno ovaj... Ono sam ti prije govorio kao prijatelju, a sada ti govorim kao — kritičar, a znaš to je gledanje iz dva ugla i s dva kraja!

Pogačićev odgovor

U Bauerovom filmu »Milijun na otok« redatelj Vladimir Pogačić igrao je ulogu detektiva. Nedavno, u jednom društvu, njegov poznanik mu je rekao, da mu se čini, da kao glumac u toj ulozi nije najbolje uspio. Na to mu Pogačić odgovori:

— Sada i ja imam priliku kazniti, da mi je režiser upropastio ulogu!

Na račun Vorkapica

Mora se priznati da su naši humoristi dosad bili najbudniji u praćenju događaja u našoj kinematografiji. Mnogo inspiracija pružili su im filmski ljudi, kao i prilike i neprilike našeg filmskog svijeta. Kao najnoviji komentar na događaje u našim stvijenjima — ječevši ovaj napravili ovaj vic.

Kažu, došao je jedan čovjek na šalter gdje se predaju molbe za penziju. Činovnik ga upita:

— A čime vi obrazlažete svoju molbu za penziju?

— Pa eto, mirno odvrati ovaj — ja sam vam od početka u ekipi, koja snima »Hanku«!

Srbčev stan

Milenko Srbac bio je upravo završio snimanje svog odličnog dokumentarnog filma »Stance« je pokidane, za koji mnogo kažu, da se ubraja u zaista rijetke i neva-

Antun Nalis tumači glavnu ulogu — tvorničara obuće Ikla — u filmskoj komediji »Jubilej gospodina Ikla«

kidanje dokumentarne filmove svjetskog značaja. Tih dana, po povratku u terena u Beograd, ostao je bez stan-a, jer se je gazdarica iznajmljiva drugom, pa je vrlo često spavao gdje stigao. Ako ga primi neki prijatelj u kuću — u redu, a ako ne, bio je u stanju da cijelu noć provode šetajući ulicama i da tako sačekaju jutro. Jedan njegov poznanik, novinar, želio je napraviti tada jednu ilustriranu reportažu, i ne, znajući za njegovo postojanje u stanom, predložio da dođe Strpcu kući i da s fotoreporterom snime detalje iz njegova života i rada. »Znaš, da te snimimo u radnoj sobi, pa kako se odmarš i t. d.« Strbac se nađe u nezgodnoj situaciji, ali se odmah dosjeti i reče:

— Znaš šta, najbolje ti mene snimi u nekom parku na klupi, a ispod slike napiši: Milenko Strbac voli iznad svega prirodu. Zbog toga sa najčešće možete vidjeti kako sjedi u parku, razmišljajući o svojim novim filmskim planovima!

Snašli se

Jedan naš redatelj dokumentarnih filmova dobio je zadatak da u jednom crnogorskom gradiću snimi neke kadrove iz gradskog života. Kada je ekipa stigla u to mjesto, konstatare da je za izvršenje tog posla nepogodan džip. Obrati se predsjedniku Narodnog odbora i zamoli ga da im pomogne, da obična vrlo rado — samo pod uslovom da snime jednu reportažu za furala o radu njegovih frontovaca. Ekipa pristane na to. Na nesreću, kad su trebali snimati obećanu reportažu, konstatare da nemaju traku. Ali, da ne bi pokvarili veselo predsjedniku, koji je, da pokazuje sve svoje brigade frontova-

ca, pozvao na snimanje i staro i mlado, odlučio da snimaju praznom kamerom. Snimali su i otišli.

Nakon izvesnog vremena slučajno je ovaj naš redatelj zašutio u to mjesto i sa strahom pomislio na susret s predsjednikom. Iznenadjenje je bilo veliko, kad je predsjednik oduševljeno povikao:

— E, pa bravo druze režiseru, gledali smo naše snimke i jako smo zadovoljni. Sve si snimio baš tako kako je bilo.

Zivanovičeva teorija

Kažu, da su jednom prilikom pitali našeg istaknutog umjetnika Mitivoja Zivanovića, kakova je razlika između filmske i kazališne glume.

— Razlika je samo u honorarima!

Armijaska grupa M

Zika Mitrović je 1948. god. napisao scenarij za film »Ešalon dr. M.«. Međutim, do njegove realizacije nije nikako dolazilo. Jednom je čak »Avala« počela i probna snimanja, ali je to ubrzo stornirano. Zika se ipak i dalje uporno i strpljivo borio za »Ešalon«. Vrijeme je prolazilo. Svi su već digli ruke od njega i gotovo nitko nije ni vjerovao da će doći do realizacije ovog Zikinog filma. Jednog dana čulo se, da Zika Mitrović režira umjetnički film. Između dvojice filmskih radnika vodilo se tada ovakav razgovor:

— Čujem da Zika snima neki film... kako se zove?

— »Armijaska grupa dr. M.«

— Kako, pa zar ne snima »Ešalon«?

— E, pa, toliko su godine prošle, pa je i »Ešalon« preostao!

Snimateljske muke

Fotoreporter »Vjesnika« Zvonko Grčman radio je duugo vremena kao vrlo sposoban i zaprežen reporter filmskih novosti. Jednom je bio poslan na vrh Triglavu da snimi kadrove pejzaja Juljskih alpi. Krene on natovaren filmskom kamerom, akumulatorom i svojim rancom od Aljačeva doma na vrh Triglava. To je naporan put i zahijeva nekoliko sati penjanja. Ali kad je došao bliže vrhu, vrijeme se promijenilo i nije se moglo snimati. Vratio se natrag. Sutradan opet... i vratio se neobavljena posla. Tako je to trajalo tri puta i Grčman se pe-

nio svjetak na vrh Triglava neobavljena posla. Kad je odložio, ne uspjehi snimiti kadrove s Triglava, tužno je pogledao njegove vrhove i konstatare:

— Promjenjivi si kao i planovi naše kinematografije.

Direktorske muke

Sastala se dva direktora beogradskih filmskih poduzeća, koji u ovogodišnjem slabu »rodnoj godini« dotacaja, imaju i previše briga s plaćanjem računa.

— Ah, znaš li, da ja imam toliko vjerovnika kao ti, nikad se ne bih usudio izati na ulicu.

— Zašto? — upita mirno drugi direktor. Ja se s njima nikad ne sretnem, jer se uvijek vozim automobilom, a moji vjerovnici idu pješice.

Sto kubika!

Kad se snimao film »Sofka« scenograf Miomir Denić neprestano je obasiao s terena »Avala« raznim zahtjevima. Jednom je prilikom zahtijevao, da mu hitno pošalju 100 kubika grada potrebne za gradnju jednog velikog objekta u Vranju. Za to vrijeme cijela ekipa morala je čekati na dovršenje tog objekta, bez kojeg se nije moglo snimati. Direktor »Avala« odgovorila je Deniću, da nema toliku količinu grada i da mu mogu poslati samo 50 kubika.

— Dobro, pristojem, pošaljite mi 50 kubika, ali nika-ko manje, jer bez takove količine objekat ne mogu izgraditi, brzojavio je Denić.

Međutim, sada »Avala« više nije mogla poslati ni toli-ko grada. Zato je pozvala direktora telefonski i obavije-ještala ga da raspolaže samo s deset kubika i da to može odmah dobiti.

Denić je bio očajan.

— Šta da radim? Egbubjen sam! Ali, pokušat ću da nekačko i s tom količinom sagradim objekat.

All, ništa nije bilo ni od tih deset kubika. Radoš se već ljutio što mora stajati sa snimanjem. Tada nekoliko radnika iz ekipe nabavi negdje dva tja obična balvana i doneše ih pred scenografa. Denić se malo zamisli, po-gleda donesene balvane i reče:

— U redu, dovoljno je.

— Sutradan je objekat bio podignut, isti onakav kakav je bio i planiran — ali bez 100 kubika grada.

ARENA

NEKAD I DANAS

Čudno zvuči ime grada Pule. Izaziva razmišljanje. Osobito kad stignemo tamo, pa vidimo tolike, doista velebne rimske spomenike. Pomislimo: i ime otkriva njeno rimsko, latinsko porijeklo! Ali nije tako. Čak ni talijanska velika enciklopedija ne prisvaja to ime, nego kaže, da je ilirskog porijekla. Isti su dali naziv davni Histri, jedino pleme možda ilirsko, koje je stiglo s Balkana ili Podunavlja oko 5. stoljeća prije naše ere. No, zar ime Pula, odnosno Pola, ne dolazi od grčkog Polisa? Nisu li ga osnovali helenski moreplovci, oni iz mita i legende o Argonautima, s Medejom i Jasonom? Oni su davno, davno stigli na sjevernu obalu Jadrana i naselili se u krasnom predjelu, u luci, koja je stvorena od prirode da štiti brodove i da bude centar prometa. Ti helenski moreplovci donijeli su vjerojatno u taj kraj prvu civilizaciju i, kao i po drugim dijelovima naše obale, razvijali djelatnost, obdijelenu pronalazačkom, praktičnim duhom i smislom za ljepotu. Bit će, da su Histri, odnosno Iliri, došli poslije njih. Rimljani nikako nisu bili prvi, a kad su došli, bili su osvajači, invazori u tuđu zemlju u zemlju Histra.

Rimljani su provalili i pokorili Istrone (Histre, Hiere) oko 150 godina prije naše ere. Nešto preciznija historija Istre počinje zapravo tim, vrlo krvavim ratovima i rušenjem gradova, koje su Rimljani tu našli: Nezacij, Favarij i Mutila. Rimljani su semu prikazali tu invaziju i haranja, a i iz njihovih se davnih kronika vidi, da tu nisu bili dobro primljeni. Dvadeset su godina trajale borbe! Rimljani su tada bili snažni. Nisu osvajali samo Istru, pola je poznatog svijeta bilo u njihovoj vlasti. Kad bi se na osnovu rimskih invazija i okupacija, te na osnovu kamenih spomenika, koje su u raznim zemljama ostavili, određivalo što je rimsko, bio bi rimski i London i Pariz. U Londonu su i nedavno otkrili rimske građevine, koje govore o dominaciji na „zelenom otoku“, u Albionu.

Istina je, Rimljani su, provalivši u Istru, mnogo srušili, ali su ubrzo i mnogo izgradili. Pula je u to doba doživjela nagli uspon. Ona se tada izdigla, zahvaljujući upravo svom geografskom položaju i svojoj prirodnoj luci. Njen je položaj bio od velike praktične vrijednosti u odnosu na ostale rimske teritorijalne posjede na istoku. S Apeninskog poluotoka Rimljani su, preko Pule, držali vezu s posjedima na drugoj obali Jadrana, a naročito s Panonijom, na današnjem jugoslavenskom etničkom i državnim teritoriju: s Podunavljem i Balkanom. Pula je bila važna saobraćajna etapa na putu iz tada vrlo važne Akvileje, te Osora i Salone, dvaju bitnih centara na Jadrano. Ona je bila „traiectus“ na putu iz Ancone prema Zadru, a kasnije iz Ravenne u tim pravcima. Sve je to pomorski saobraćaj. No, iz Pule vode i dvije rimske ceste, koje spajaju zapad i istok rimskog carstva. „Via Flavia“, uz zapadnu obalu Istre ide prema Trstu, a dvije su ceste išle prema sadašnjoj Rijeci, istočnom Istru, odakle se put produžavao za Sisak, važnu rimsku etapu (Siscia). Sve je to imalo vojnički i ekonomski karakter, u znaku rimskog imperijalizma.

Pula je postala garnizon, a u isto vrijeme administrativni i privredni centar. Ona je postala stjecište rimskih oficira, upravnika i ljudi, koji su se bavili privredom, trgovinom i eksploatacijom. A Istra je i sama bila izvor. Okolica Pule je bila pogodna za agrarnu privredu. Tu su tada nastale rimske latifundije. U ono vrijeme je ta zemlja bila plodnija, nego danas. Kako priča Kasidor, kancelar gotskog kralja Teodorika, Istra je u davnini bila pokrivena zelenim livadama i obrasla šumama, bila je bogata žitom i drugim plodinama, obilovala je vinovom lozom i maslinom, a osobito je pulska okolica bila bogata tim. Bila su tu i dobra lovišta. Priroda je privlačila svojom romantikom.

Naseljavali su se Rimljani, gradili dvorce i vile, lako se bogatili i rado investirali, dok je upokoreni domaći svijet radio za njih u ropskom odnosu. Ti obogaćeni rimski došljaci, ta rimska elita, porazmjestila se po čitavoj pulskoj okolici, a osobito su je privlačili divni Brionski otoci, pa nije ni čudo, da su tamo tragovi njihova boravka tako bogati. Razvio se i sam grad Pula, koji je bio municijski kao i drugi gradovi pod Rimom u to vrijeme. Imala je neku vrstu samouprave. Njen se teritorij protezao na sjeveru do ušća Rače i Limskeg kanala. Na čitavom tom prostoru ima kamenih tragova rimske dominacije, ali u samom gradu Puli aglomeracija je najveća, tu kulminira kamena rimska dokumentacija. Grad Pula bio je ograđen velikim dvorednim zidom, kojeg se tragovi i danas nalaze, a što je znak, da je smatran i vojnom ba-

zom. U grad se ulazilo na 12 vrata, od kojih je pet bilo kopnenih, a sedam s morske strane. Bio je to prostran grad, što se vidi po arheološkim rekonstrukcijama. U njemu je moglo živjeti više desetaka tisuća stanovnika, a nije bio građen škrt, sa zbijenim građevinama, kako su se gradovi uz more kasnije izgrađivali. Poznato majstorstvo u arhitekturi starih rimljana, njihov vanredni smisao za estetiku i umjetničke manifestacije, došao je u Pulu do punog izražaja. S tim izbor lokacije grada bio je vrlo sretan, ali i pronicavo smišljen. Izabrana su najljepša mjesta, odlično zaštićena od vjetrova, dobro izložena suncu i strujama, koje čiste zrak. Iskorišteni su piloni brežuljci i uvalice. Pazilo se na funkcionalnost i efekt.

Dakako, nije sve to nastalo odjednom. Rimsko je carstvo propalo u 5. stoljeću naše ere. Raspon između invazije i te propasti, odnosno početka dekadencije, velik je. Bilo je vremena da se u okolici Pule prave veliki kamenolomi, da se režu veliki blokovi tvrdog kamena i da se dovlače u grad, pa se podižu građevine i na njima urezuju ukrasi i ispisuju duboka slova. Gradili su se hramovi, od kojih je ostao kao riječki dokument vremena Augustov hram, podignut su se slavoluci, (nobično zanimljiv slavoluc Sergijevih), gradila su se kazališta, nastao je Kapitol, a i fantastična, impozantna Arena.

Pulska Arena spada u najinteresantnije rimske arhitektonske spomenike. Sličan, ali veći od nje je Koloseum u Rimu, najveći teatar antičkog doba. Manja je glasovita Arena u Veroni. Slične su građevine u Capui, Pompeima, Nimesu i Arlesu. Pulska je Arena po veličini česta u nizu sličnih rimskih građevina.

Kada je Arena građena? U prvom stoljeću naše ere, u doba najvećeg procvata grada Pule. Bilo je to vrijeme cara Klaudija, pa Piša i Flavija Vespazijana. Ali prije te dvojice bio je car August, koji je navodno, na tom mjestu bio sagradio neki manji amfiteatar. Za vrijeme Klaudija (41. do 54. godine naše ere) sadašnja se Arena počela graditi, a bila je dovršena za Vespazijana, koji je vladao od 79. do 81. godine. Moglo bi se zaključiti, da je gradnja trajala oko tridesetak godina. Nije ni mnogo, obzirom na taj volumen, a i tehničke prilike onoga vremena.

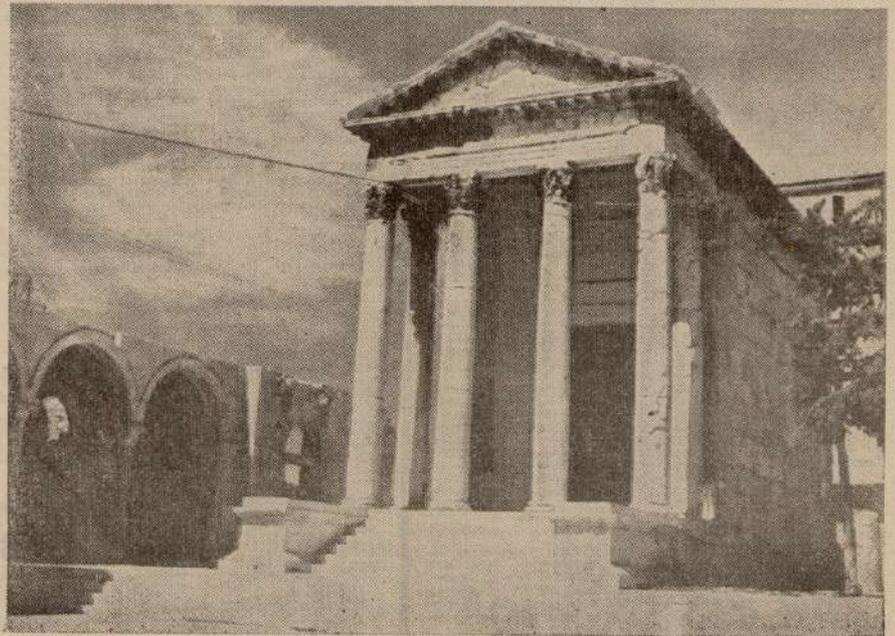
Oko Arene ima legendi, pa tako i ona o Vespazijanu i Antoniji Cenadi. Lijepa Istarska Antonija Cenida bila je careva ljubavnica. On je, kao i drugi carevi, dolazio u Istru da uživa u prirodi i da kontro-

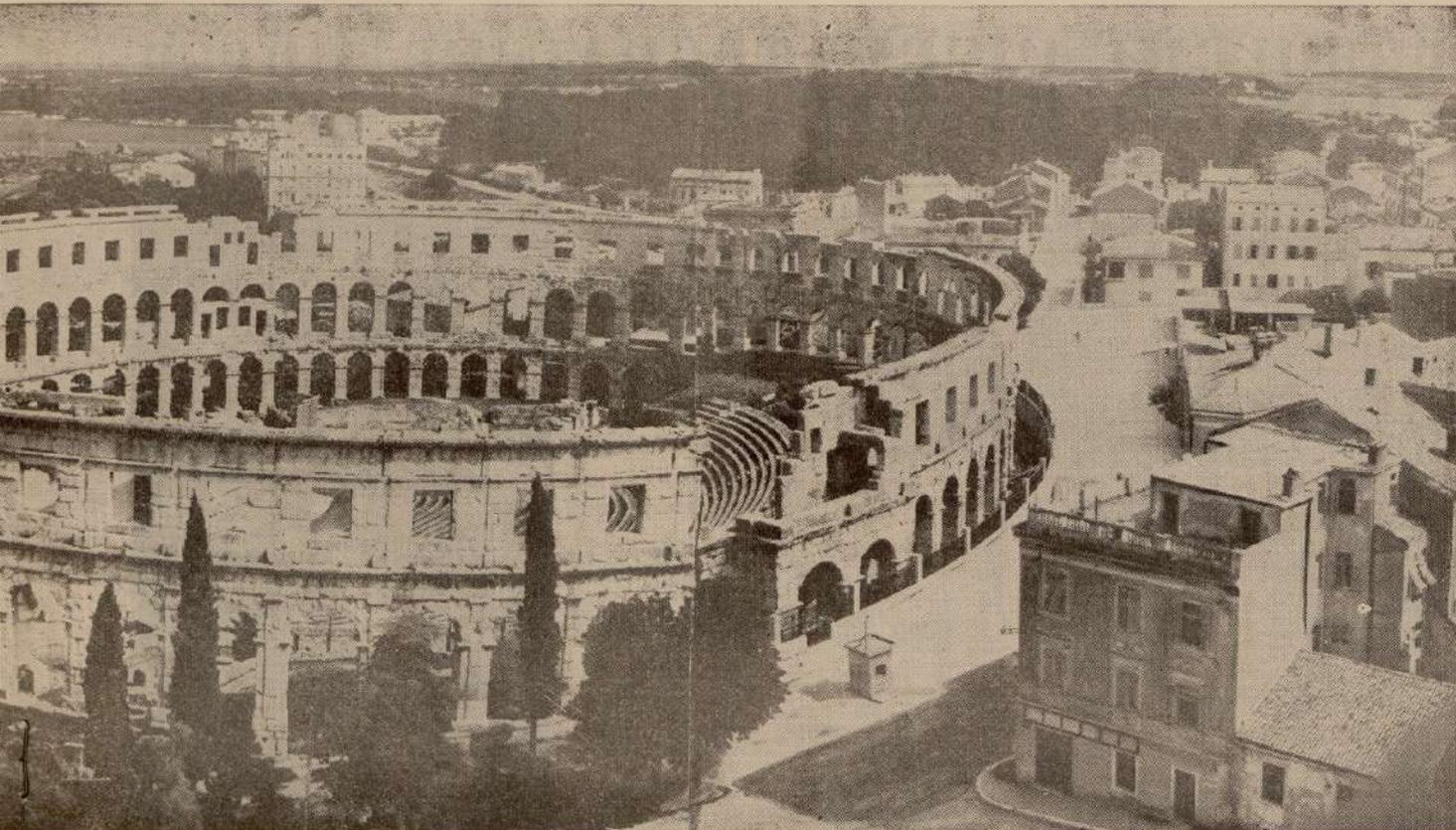
lira carstvo. Ona je Vespazijana molila, navodno, da podigne Arenu, odnosno da dovrši ono što je Klaudije počeo. Vespazijan je tada uložio velike novce u tu gradnju. To bi, dakle, imao biti spomenik jedne velike ljubavi. Slična je i legenda o slavoluku Sergijevaca, koji je navodno podigla zaljubljena Puljanka Salvija, u čast Sergija Lepida i njegova rođa. Iako je legenda jedno i drugo, može služiti kao indicacija kakova su bogatstva tada ulagana u Pulu, za čast, za ljubav, za pompu i zabavu. Arena ipak nije bila građevina, koja bi odudarala od veličine i karaktera ondašnjeg grada Pule, ni materijalno ni na neki drugi način.

Od bijelog istarskog kamena, rezanog u velikim blokovima, građen po nacrtu arhitekta, koji je imao mnogo smisla za lokaciju i za elegantnu liniju, za harmoniju pejzaža i volučna u njemu, pulski amfiteatar impresionira i dimenzijama.

Arena je eliptičnog oblika. Duljina veće osi iznosi 132 metra i 45 centimetara, a one manje 105 metara i 10 centimetara. Visina velikog eliptičnog obruča nije na svim stranama jednaka. Arena je, naime, građena na padini jednog brežuljka. Htjelo se da bude

Augustov hram

do mora, i boljeg prostora nije bilo. Prema morskoj strani visina je Arene 30 metara i 45 centimetara, te na toj strani ima tri «sprata». S one strane prema brežuljku ona je niža, to jest zid je niži, pa su s te strane samo dva «sprata». S morske strane Arena ima podnožje, dva reda lukova, to jest ukupno 72 luka, koji su odijeljeni jedan od drugoga dorskim pilastrima. Treći red, ima 72 prozora četvrtastog oblika. Iznad svega je korniša (Oluč). Na četiri simetrične točke periferije vide se tornjevi, u kojima su, po svojoj prilici, bile dvostruke drvene stepenice. Ne zna se točno, da li je to služilo za pristupanje sjedalima u Areni ili su ti tornjevi bili neka vrsta loža za najistaknutije ličnosti.

Arena, dakako, nema krova, a teško ga je i zamisliti na takovoj građevini. Ali na kamenoj korniši ili oloku vide se neke rupe, u koje su bile utaknute grede — tako se pretpostavlja — da bi držale ogromno platno, koje je gledalište šttilo od sunca, a možda i od kiše. Prema nekim mišljenjima, možda je to služilo za držanje neke drvene galerije.

Samu «scenu» amfiteatra, ono što se zapravo zove arena, imalo je također eliptični oblik, pa je dulja os imala 67 metara i 75 centimetara, a kraća 41 metar i 65 centimetara. Taj je prostor posebno ograđen željeznom rešetkom, pa se još vidi baza od kamena za tu željeznu ogradu. Oko ograde tekao je hodnik širok 1 metar i 16 centimetara, a koji je služio za personal amfiteatra. Između prostora, na kojem su se odvijale priredbe i gledališta bio je zid visok 3 metra.

Gledalište je, dakako, bilo «amfiteatralno», to jest u kosom položaju prema zidovima Arene, u obliku lijevka, na jakim konstrukcijama lukova, kojih više nema. Ostali su samo potporni zidovi. Gledaoci su se uspinjali čak i do četvrtastih prozora najvišeg sprata. Bilo je tridesetak redova za gledaoce. Prilazilo se mnogim stepenicama. Prostor je bio vrlo dobro raspoređen i gledaoci su sa svih strana dobro vidjeli i komotno se osjećali.

U Arenu se ulazilo na dvije glavne kapije, na pročeljima elipse, ali je bilo i drugih ulaza, ukupno 32. U Areni su bila 44 stubišta! Koliko je ljudi moglo stati u Arenu? Procjene se razlikuju: između 25.000 i 75.000. Rimski je Koloseum mogao primiti 50.000 ljudi. Možda je pulska Arena bila za 30 do 35.000 ljudi. I to je jedan indicij, da je Pula tada bila veliki grad. Doduše, u Arenu su navirali i stanovnici iz drugih naselja.

Priredbe su bile različitog karaktera. Bilo je i gladijatorskih borbi. Uzduž dulje osovine elipse bilo je podzemlje, u kojem su držane zvijeri za gladijatorske borbe, zatim razne sprave i tako dalje. Postojali su posebni sigurnosni uređaji, osim željeznih rešetaka, da zvijeri ne bi provalile u gledalište. No, izvodilo se se i drugačije predstave. Na primjer trke na kolima, pa razne atletske igre, bojne igre. Osim toga takozvane «naumahljave», to jest borbe ili takmičenja na vodi, u čamcima. Postoje tragovi kanala, kojima se Arena ispunjavala vodom iz izvora, pa je nastajao bazen, a zatim bi ta voda oticala u more. Kanaliza-

cija je bila potrebna i zbog pranja Arene. Izvon Arene, na sjevernoj strani, postojala je posebna karsarna za gladijatore, koji su se morali boriti s divljim zvijerima, da i pogibati za užitak rimske gospode. Ona je uništena u 19. stoljeću.

Iako je osnovno od drvene Arene još tu, ipak se njena prava, originalna slika ne može sasvim zamisliti. Tu građevinu nije nagrizao samo zub vremena, nego i nemar ljudi, odnosno neshvaćanje njene vrijednosti. Od 6. stoljeća ona nije više služila svojoj prvobitnoj svrsi.

U doba Venecije, koja je Istru pustošila u svakom pogledu, osobito rušeci njene šume, iz Istre je odvožen čak i kamen, ali ne samo onaj iz kamenoloma, nego i onaj iz građevina, pa je tako i Arena bila pomalo neki kamenolom, iz kojeg se gradila Venecija. Francuski inženjer Deville, koji je bio u službi Venecije, upotrebio je kamene stepenice Arene za neke građnje u Puli.

Malo je više obzira bilo prema Areni u vrijeme, kad su Mašteški vitežovi tu priredivali svoje turnire, pa su u blizini imali i svoju «komendu». Shvaćanje vrijednosti drvene građevine počelo se opažati za vrijeme Napoleona. Francuski guverner Ilirije, maršal Marmont, naredio je 1810. godine da se Arena očisti i da se počnu neka iskapanja, da bi ono, što je ostalo došlo do nekog izražaja. Po odlasku Francuza, 1816. godine, austrijski car Franjo naredio je, da se nastavi iskapanje. Kasnije je Arena postajala sve važnijim arheološkim objektom i mnogi su se stručnjaci za nju zanimali, studirali je i pokušavali teorijski rekonstruirati u svojim radnjama.

U doba Italije Arena je bila upotrebljavana kao kazalište na otvorenom, za nastupe opera. Bila je i privlačiv turistički objekt. Ali arheologija je u Istri u to vrijeme bila prilično zapuštena, pa nije ni u pogledu Arene učinjeno mnogo više od onoga što je ostalo kao austrijsko naslijeđe. Otkako je Pula u granicama domovine, arheolozi su veću pažnju posvetili spomenicima historije Pule i Istre uopće, pa su i na tom sektoru Arene otkriveni novi, važni detalji. Osim toga, Arena je upravo sada uvelike iskorištena kao idealno mjesto za velike, masovne priredbe umjetničkog karaktera, operne, koncertne, filmske i dr.

Osim one legende o Antoniju i Vespazijanu, koju smo, u vezi s nastankom Arene spomenuli, postoji još jedna.

Naš narod u Istri nazvao je Arenu — Divić-gradom. Njega nisu gradili Rimljani, nego vile, koje su nosile golemo kamenje s Učke gore. U jednoj su noći sagrađile ono što tamo stoji. Nisu uspjele da grad dovrše, jer ih je zatekla zora, pa zato taj «grad» — nema krova...

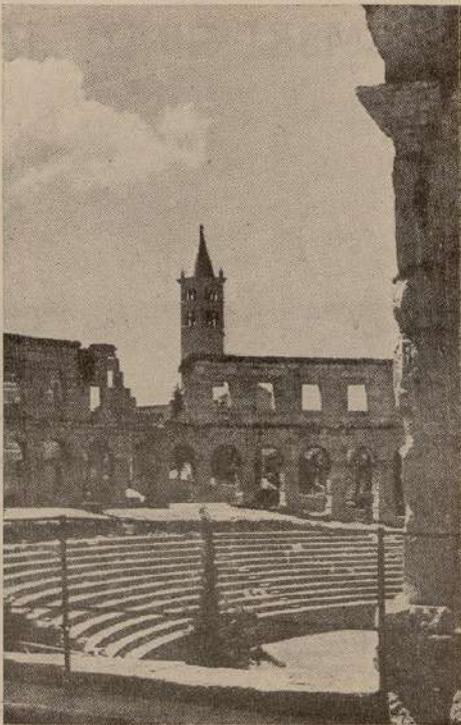
To je plod fantazije, ali i još nečega. Narod se Istre nije mogao u duši sprijeteliti s činjenicom, da je Rim gazio po njegovoj zemlji, pa makar prilikom i divne građevine dizao i tu ih ostavio. U doba narodnog preporoda taj legendarni motiv poslužio je vrlo često u patriotskoj peeziji, u plamenim govorima i proglašenjima, i legenda je postala parolom u borbi.

Možda je sve to imalo smisla, u ono vrijeme velikih težnji i nada.

Arenu nisu vile gradile, gradili su je Rimljani, invazori i osvajači, na tuđem tlu, s tuđim mišicama i tuđom krvlju. U nju je uzidano mnogo patnji i ropskog znoja.

Oni pak, koji danas na drugoj strani iskorištavaju Arenu kao motiv rivendikacija i simbol latinstva i talijanstva, zanose se praznom iluzijom.

Jedan je snažan, vitalan i nov svijet zaokružio i ispunio pulsnu Arenu. Taj je svijet stare rimske zidine potpuno asimilirao, dao im je svoj duh i svoj sadržaj. Nikada ranije manifestacije kulture u toj fantastičnoj elipsi nisu bile masovnije, nikada ranije taj ambijent nije toliko pripadao ljudima kao danas.

Motiv iz Pule

PROBLEMI KINEMATOGRAFSKE MREŽE

Drugi filmski festival domaćeg filma u Pulji potvrđuje pravilnost prošlogodišnje organizacije Prve revije jugoslavenskog filma.

Ne samo da se kroz ovu ideju propagira naš domaći film, već ona predstavlja godišnju bilansu dostignuća i napretka naše kinematografije.

Rezultati i iskustva s prošlogodišnjeg festivala, dati su korisnim podacima i zato vjerujemo, da će ovogodišnji Filmski festival po svom programu biti potpuna manifestacija naše filmske kulture, prikaz vrijednosti i stvarnog dostignuća našeg domaćeg filma, koji sve više dobiva vidnu ulogu u propagandnoj, kulturnoj i zabavnoj djelatnosti naše društvene stvarnosti.

Ako ovaj filmski festival promatramo kroz rezultate desetogodišnjeg rada filmske djelatnosti, utvrdit ćemo, da se naša produktivna i reproduktivna kinematografija brzo razvila.

Niz filmskih proizvodnih poduzeća, kojih u bivšoj Jugoslaviji uopće nije bilo, zatim postojanje uvezno distributerskih poduzeća, te povećanje broja kinematografa za preko 30%, najbolji su dokaz tempa tog razvika.

Ovi postignuti kvantitativni rezultati, gledani kroz periferiju prakse od deset godina rada kinematografije, ukazuju na neke manjkavosti i probleme, koje treba odstraniti, da bi se postigli kvalitetni rezultati.

Filmska djelatnost sastoji se od tri glavna dijela: proizvodnje, distribucije i prikazivanja, koje povezuje isti proces: razmjena i poslovanja t. j. filma. Upravo taj predmet jest karika djelatnosti, koja u sebi nosi rješene mnogih problema unutar djelatnosti, koje treba riješiti, da bi se filmska djelatnost afirmirala, kao važan faktor širenja kulture, znanja i zabave.

Pored svih teorija o ulozi filma znamo, da je film za široke mase najpristupačnije sredstvo kulturnog uzdizanja, kao i najprivlačnija vrata razvede.

Koliko će film uticati na širenje kulture i zabave razvede t. j. koliko će biti koristan društvu, ovisi da li je tematika filma beskulika ili razrađuje na interesantan način ljudsku psihu.

O ovom elementu t. j. što ćemo proizvoditi, što ćemo uveziti i distribuirati — odnosno prikazivati, treba, da vodi računa i utiče čitava zajednica.

Naša domaća proizvodnja filмова, dala je ostvarenja, na koje možemo optimistički gledati, osobito na uslove, u kojima su naši igrači kratkometražni i dokumentarni filmovi izrađeni.

To su dva osnovna problema i to: zastarjeli ili malimalni tehnički uređaji, potrebiti za snimanje i zatim priučeni kadar, koji se nije školovao, a ipak je savitao i isto prilika ostvarenja.

Sigurno bi kvalitet naših filмова bio bolji, da se u okviru specijalizacije naših radnih ljudi u inozemstvu obuhvatilo i najvažnije filmske kadrove. Ono što je u tom pogledu učinjeno vrlo je malo. Daleko više i rentabilnije za našu kinematografiju bi bilo, da se neki filmovi uopće nisu snimali, a taj novac upotrebilo za izborbu kadrova.

Vjerujemo, da bi se novac, utrošen u svrhu uzdizanja filmskog kadra vrlo brzo s mnogostrukom vrijednošću vratilo, jer bi izgrađen stručni kadar bio garancija i sposoban, da brže, bolje i ekonomičnije stvara nove filmske vrijednosti.

Zasbno pitanje predstavlja u proizvodnji filмова i njena sadašnja organizaciona forma proizvodnih poduzeća.

Tu se, izgleda, nije našlo najstabilnije rješenje u odnosima između filmskih umjetničkih stvaralaca i uslužne tehničke baze.

Zatim posebno pitanje predstavlja doprinos zajednice razviku filmske proizvodnje i stimulansa, koji treba

dati u izboru materijala za filmsku proizvodnju, kao i načina garancije, da će proizvodnja uspješno obraditi izabrani materijal.

Ovi problemi proizvodnje nisu nerješivi, dapače dosadnje diskusije ukazuju na to, da će to naša proizvodnja moći riješiti samo kad toga treba da ih društvena zajednica pomogne.

Današnji naš sistem distribucije temelji se na radu jednog uvoznog i sedam distributivnih poduzeća, kojima privredni sistem i instrumenti nametnu sistem poslovanja komercijalnog karaktera.

Za samu distributivnu poduzeća ovakav je sistem eksploatacije filma povoljan i stimulativan. Međutim, u odnosu na prikazivače on djeluje destimulativno i prikazivačima odnosi dobar dio materijalnih sredstava, koje bi inače prikazivači upotreblili u svrhu unapređenja i održavanja svojih objekata.

Za to se postavlja pitanje, da li sadašnji sistem iznajmljivanja filмова utječe, djelomično, kao kočnica daljnje kinofikacije

PISU:

Z. BOROVIČKI

Predsjednik saveznog odbora Udruženja kinematografa FNRJ

B. KRSTULOVIĆ

sekretar saveznog odbora Udruženja kinematografa FNRJ

U najnovije vrijeme praksa pokazuje, da prikazivači imaju elemente, s kojima mogu dokazati, da se u odnosima između distributera i prikazivača treba mnogo izmijeniti.

Naime, samostalna nabava filмова i eksploatacija, koja su organizirali prikazivači, pokazuje, da sistem eksploatacije filma može biti jeftiniji od sadašnjeg sistema eksploatacije distributivnih poduzeća.

Veliki broj kinematografa, naročito u unutrašnjosti po manjim mjestima, radi, pod vrlo teškim uslovima i financijskim poteškoćama, koje onemogućavaju održavanje i unapređenje njihovog rada.

Ima mnogo kino dverana, koje ne odgovaraju sanitarno-higijenskim i vatrogasnim propisima. Veliki je broj zastarjelih i dotrajalih projekcionih aparata i estalog uređaja i namještaja, koji pruža minimalnu udobnost posjetiocima, tako da se u tim objektima dovodi u pitanje svrsishodnost prikazivanja filma.

Ako bi se ozbiljno mislilo pomoći kinematografskoj mreži, tada treba naprije odrediti mjesto i ulogu, a prema mjestu i ulozi uskladiti i obaveze prikazivača prema zajednici.

To napominjemo radi toga, što se danas prikazivači na terenu svakojako tretiraju shvaćajući, da su to vrlo prihoda, dok ustupni veći dio kinematografske mreže svojim prihodima ne može pokriti sve današnje općerušne obaveze privrednog sistema i cijene najmanje filma.

U rješavanju ovih nabačenih problema naše kinematografije, ne bi trebalo poći putem novih eksperimenata i traženja problematičnih puteva, kao što postoji tendencija, da se proizvodna poduzeća žele baviti distribucijom i prikazivanjem, a distributivnu proizvodnju i prikazivanje. Još bi samo trebalo, da neki prikazivač začeli postati proizvođač i distributer, tada bismo imali potpunu kontinuitet u filmskoj djelatnosti.

Metka Gabrijelić u ulozi učiteljice u filmu »Mlijuni na otoku« režisera Branka Bauera

Dosadnja praksa i deset godina rada u proizvodnji distribuciji i prikazivanju, daju nam dovoljno materijal za analizu da sagledamo, samo ako hoćemo, i pravilno ocijenimo sve probleme, ne samo uzajamnih odnosa filmske djelatnosti, već i čitave njene strukture, a isto tako odnose prema zajednici.

Treba da se svi ovi pojmovi jasno definiraju, da se ozakone i u život uvede STATUT FILMSKE DJELATNOSTI, koji treba biti objektivni i lako razumljiv, pa se onda sa sigurnošću može računati na pravilno i normalno funkcioniranje naše filmske djelatnosti, kao faktora širenja kulture, znanja i zabave.

Ako pogledamo iz tog aspekta, zadatak naše kinematografije, onda vidimo, da naprije treba riješiti dosadnje suprotnosti, koje vladaju između postojećih društvenih obaveza i kulturno-zabavnog zadatka kinematografije.

To znači, treba jasno odrediti mjesto i ulogu kinematografije, kao posebne djelatnosti u cjelini, te primijeniti društvene obaveze, koje ne će kočiti njezin osnovni zadatak.

Ovogodišnji Filmski festival u Pulji imat će svoj poseban značaj u rješavanju gore nabačenih problema naše kinematografije.

Naime, za vrijeme Festivala predviđeni su mnogi radni sastanci, kako pojedinih grana naše kinematografije t. j. proizvođača, distributera i prikazivača, tako i zajednički sastanci, na kojima će se pokušati približiti gledašima, interesi i postojeće suprotnosti, koje danas djeluju u našoj kinematografiji.

Centralno pitanje predstavlja će pitanje, odnosno diskusija o Zakonu o filmu, koji treba da obuhvati kinematografiju kao cjelinu i nade rješenje za postojeće probleme, odnosno, da jasno precizira perspektivu i sistem naše kinematografije.

Nacrt Zakona o filmu, koji je bio dat na diskusiju, nije riješio ova pitanja, te se očekuje, da će se na ovim sastancima naći zajednička rješenja, koja ćemo predložiti nadležnim faktorima.

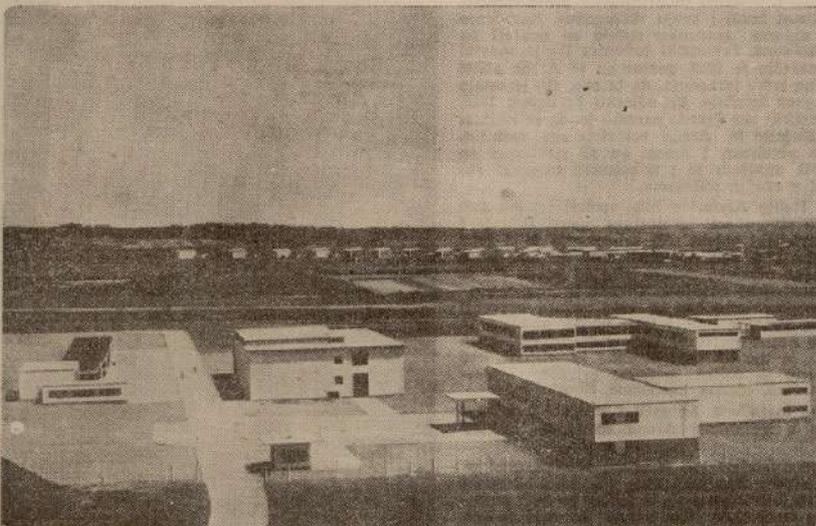
Drugo pitanje, koje ima svoju posebnu važnost, jest modernizacija prikazivanja filмова u našoj zemlji ili prijelaz na plastično prikazivanje filмова.

Nešto od toga, je učinjeno, i danas se već prikazuju filmovi na sistemu velikog platna u Ljubljani i Zagrebu, a ovog ljeta prikazivat će se i u Beogradu. Svakako je mnogo interesantnije za publiku i modernizaciju kinematografske mreže sistem »Cinemaskopa«, koji stvara kod publike osjećaj dubine slike i zvuka.

Upravo s ovim sistemom bit će najviše govora, a prema indicijama, koje postoje nadamo se, da ćemo još ove godine, zahvaljujući tehničkoj pomoći, moći uvesti »Cinemaskop« uređaje u kinematografe, u kojima postoje uslovi adaptiranja »Cinemaskop« uređaja.

Povezujući filmsku manifestaciju s ovom drugom aktivnošću faktora kinematografije za vrijeme Festivala, očekujemo da će ovogodišnji Festival dati rezultate, koji će značiti korak dalje u našoj kinematografiji i učiniti da stane uz bok zemalja, čija historija kinematografije je mnoge starija.

FILMSKI GRAD „JADRAN FILMA“

Izgradnja filmskog grada približava se kraju (kao što je vidljivo iz slike). Zasad raspolaže s tri glavna objekta i to: upravna, tu i laboratoriji i pomoćnim objektima: garažom, poslovnicom, dva bunkera i peritricom.

Kapacitet laboratorija iznosi oko deset komercijalnih kopija dnevno. U stoncu se nalazi velika hala

za snimanje muzike, a može služiti za prijenos i slično. Osim toga postoji dvorana za sinfonizaciju, koja služi i za odvojeno snimanje muzike, dijaloga i t. d.

Da bi filmski grad bio potpuno dovršen, potrebno je izgraditi ateleje, centralno skladište, bazen za podvodno snimanje i neke stambene objekte.

Kadar iz filma »Pjesnici borci« produkcije »Zastava filma«. Na slici: pjesnik i borac Ivan Goran Kovačić

Kadar iz dokumentarnog filma »U senci magije«, koji je snimljen u produkciji »Zastava filma« god. 1954.

FILMSKI CENTAR JNA „ZASTAVA-FILM“

Film kao jedno od najsavremenijih sredstava nastave, našao je naročito veliku primjenu u našoj Armiji. Filmski centar »Zastava-film« do sada je uspješno udovoljavao zadatku izrade filma za potrebe JNA. Djelatnost na filmu u Armiji je raznovrsna, što je i sasvim razumljivo kad se ima u vidu velika uloga predgajatelja, koju ima naša Armija. Ta raznovrsnost odražava se u širokom izboru tema, kao i vrsti filмова.

Danas u 1955. godini film je zauzeo u Armiji vidno mjesto u odgoju vojnika i oficira. »Zastava-film« je dao Armiji oko stotinu nastavnih filмова. Izbor tema i način obrade ovih filмова, omogućili su lakše savladavanje predviđene nastave u obuci. Film, kao očigledno sredstvo neposrednog vizuelnog kontakta gledaoca s materijalom, koji se izučava, približio je vojniku tu materiju, jednostavnije objasnio, a time se izbjegao nedostatak verbalizma u nastavi, što je slušaocu dosta strano i nepristupačno.

Pored nastavnih, »Zastava« proizvodi i dokumentarne filmove, zatim žurnale u vidu dvomjesečnika i filmove s naučno popularnom tematikom.

Proizvedeno je oko pedeset dokumentarnih filмова i veliki broj žurnala.

Dokumentarni filmovi s veoma širokom tematikom. »U kanjonima Tare« — o učesću vojnika u izgradnji »Spasonosne kapi« — film o transfuziji krvi. »U senci magije« — film o nadriječništvu i vtačanju. »Na mrtvoj straži« — film o spomenicima NOB-e »Pjesnici-borci« — film o pjesnicima, učesnicima u ratu. Zatim, film o probnim pilotima, film iz konjice i t. d., raden u cilju podizanja kulturnog i političkog nivoa sastava Armije, pridonijeli su upoznavanju vojnika s onim, što se u našoj zemlji događa, s tekovinama revolucije, s njenom historijom, s mukotrpnim naporima naših naroda u izgradnji socijalizma.

Naučno popularne teme pružaju mogućnost vojniku da se upozna s nekim elementima raznovrsnosti na-

uke, što pomaže njegovom bržem razvoju.

Jedan dio dokumentarnih filмова »Zastave« namijenjen je i građanstvu, te se oni prikazuju po našim kinematografima. Pored pozitivne stručne, a često i umjetničke vrijednosti tih filмова, oni su djelomično upoznavali našu javnost s problemima Armije, njenim naporima i razvojem što je pridonijelo daljem učvršćenju veza između naroda i Armije.

Žurnali, koji tretiraju aktuelne događaje u Armiji nekog određenog perioda, a koji su namijenjeni isključivo građanstvu, također su pridonijeli da je naša javnost informirana o životu Armije.

Za proizvode »Zastave« postoji ozbiljan interes i u inozemstvu.

Danas armijski film raspolaže savremenom tehnikom, kadrom, koji obećava dalji napredak u kvalitetu i broju nastavnih i dokumentarnih filмова.

Vlastitim laboratorijem stvorena je mogućnost umnožavanja dosadašnjih proizvoda.

Odvojena su ozbiljna sredstva za kinematografiju u Armiji, tako da je film dopro do najzabačenije karaula, na našoj granici. Tim je misija filma — predgajanje pripadnika JNA — dobila i širu ulogu odgojatelja našega sela, koje ponegdje daleko od naših kulturnih centara, teže ima prilike da se upozna s aktuelnim problemima kod nas i u svijetu.

Ovu misiju armijski film vrši i direktnim kontaktom s organima predvojničke obuke, zatim saradnjom s raznim organizacijama omladine, organizacijom Saveza boraca, invalida i Socijalističkim savezom radnog naroda.

U cjelini — obuka vojnika i oficira, njihovo kulturno i političko obrazovanje, zatim populariziranje Armije u građanstvu, kinofikacija, uspješno odabiranje tema, broj i kvalitet proizvoda — to su elementi, koji su armijski film stavili u red značajnih faktora na planu našeg filma.

KREŠO GOLIK:

Aspekti i simboli

Uz film „Djevojka i hrast“

Tema je: život. Nit neprekinuta i sama sebi dovoljna. Hrast je simbol života, kome je cilj samo-održanje.

U tom zabačenom, elementarnom svijetu čovjek je u potpunosti sastavni dio prirode. Niče, raste, umire. Elementaran i on, sazdan od temeljnih nagona: održanja, produženja života, posjedovanja. Smrt i rađanje su prirodni procesi — bez mistike, samo spajanje karika u lancu.

Filozofija življenja (nju utjelovljuje stari Marko, njegovim očima gledamo priču) proističe iz nedijeljive povezanosti s prirodom, nije poremećena nadgradnjom racionalnih traganja. Spoznaje su neposredne, s izvora života, emocionalne. Profašle su iz korijena, iz jednostavnog iskustva življenja. U tom aspektu i sreća i tragedija imaju drugačiji vid; doživljaj sje podvrgava jednom općem, prirodnom sagledavanju života. Ta iskustvena spoznaja je izmirenje (ne resignacija), jedna viša, dublja ravnoteža, poput ravnoteže u prirodi, od koje se čovjek nije odvojio.

Smilja je pasivan lik, (takove su žene na tom kraju), ali akciono, ne emotivno pasivna. Sreću i tragediju, koje je snalaze, prima kao sunce i kišu u prirodi. Po tome sadrži poetičnu simboličnost života čovjeka na tom kraju.

Ivan, zajedno s njom, simbolika je nedostignute i nedostižive čežnje za onim, što nije dato čovjeku. Ljubav iz tog aspekta gledana.

Bojan — košaraš, skitnica. Ništa nije njegovo i zato je njegova sloboda najpotpunija.

Josip — simbol poremećenja, tragedija i nesklada, koje rade konflikt. Grč poput grčevitih čvoruga na onom drveću. Zločin — elementarna reakcija u afektu, posljedica neživljenosti, rada još dublji nemir, gubitak ravnoteže, koja se može smiriti samo u smrti. Zato njegov bijeg ne smije imati cilj, spasonosnu točku, ni jednog časa ne smije dati ni slutnju izlaza. Stoga su i njegovi progonitelji — osvjetnici svedeni na simbol neumitnog zakona, koji će uspostaviti ravnotežu.

Nad svim Marko — pogled duboke prirodne filozofije življenja... Otud jako naglašena jednostavnost priče.

To je dio puta k režijskoj postavi filma »Djevojka i hrast«.

Tamara Marković kao Smilja u filmu »Djevojka i hrast«

PLANOVI JADRAN-FILMA

Nazove me jednog dana, uoči samog Festivala u Puli, drug Fadil Hadžić i kaže: »Napiši nešto o problemima i planovima »Jadran-filma«.

»Znam što je drug Fadil time htio reći. Upoznai, brate, našu javnost, pulske gledaoce, što će druge godine u areni gledati i reći, da li je bar tebi to jasno. Ili, bar bi tebi, kao direktoru »Jadran-filma« trebalo biti jasno.

Sigurno je jedno: filmsku industriju zovu industrijom, a ona ima u sebi toliko drugih elemenata, koji jasno govore, da ona to nije. Industrija mora imati bar jedno, t. j. stalnu sirovinu, a filmska industrija to nema. I još nešto. Industrija ima kontinuiranu proizvodnju, a naši se domaći producenti tim ne mogu pohvaliti, jer ona ovisi i o trećem, nepoznatom elementu, a to su financije. Financijista pitanja su ovisna o našim gledaocima, a sve zajedno ovisno je uglavnom o filmu, t. j. režiseru ili o tome kakav je taj film. Znamo, da cjelokupnu filozofiju pojedinog filma daje režiser.

Vrzino kolo. Svejedno je kako ga nazivamo, ali kolo jest. To je kolo i to vrlo komplicirano.

Ove godine »Jadran-film« izlazi pred publiku u Puli s tri igrana filma. Proizvodnju tih filmova počeli smo 1954. g., a završili smo početkom ove godine. Film »Djevojka i hrast« radio je režiser Krešo Golik. Ta je ekipa radila pod vrlo teškim okolnostima na kamenjaru u okolici Klisa. Možda će našim gledaocima biti jasnije kad film pogledaju, jer u tom filmu ne će, osim jednog hrasta, ni jedne zelene trave vidjeti. Članovi ekipe su po tom kamenjaru i po dva-tri para cipela upropastili, a vođu su dovezli čak iz Splita.

U drugom filmu »Mlijuni na otoku« u režiji Branka Bauera iznenadilo nas je vrijeme. Računalo se s lijepom jeseni, a velik dio filma snimljen je na zagrebačkim ulicama. Umjesto lijepih i sunčanih zagrebačkih dana došla je kiša i magla. Sve se moralo prebaciti na noć. Ekipa i glumci radili su istom onda kada je s ulice nestalo prometa. Često puta i do 5 sati ujutro, a tada bi i Metku i ostale male glumce ugrijavali čebadima i cajem.

U našem trećem filmu, kojeg ćemo prikazati gledaocima u Puli imali smo mnogo poteškoća s glumcima. Naime, u filmu »Jubilej gospodina Iklia«, koji režira Vatroslav Mimica, imamo najviše kazališnih glumaca. Oni su dolazili na snimanje poslije održanih predstava u kazalištu ili smo morali kombinirati da se snima onda kad nema predstava. To je bilo teško uskladiti, jer su kazališni glumci angažirani na mnogim predstavama.

Na festivalu u Puli bit će prikazana i dva naša kratka filma. Mladi režiser Babaja, na vrlo lijep i interesantan način prikazat će nam našu dragu Rijeku. Čut ćete Gervasio-

ve (Zerveove) stihove i riječi, kojima i Puležani govore. O nonicama, nonicama, briškuli i trešete. Prvi puta na filmu čut ćemo ovdje drugu nam čakavštinu.

U kratkom filmu prikazat će nam režiser Obrad Glušević našeg najvećeg pjesnika Vladimira Nazora, kao i spomenik, koji su mu zahvalni Istrani podigli pred gimnazijom u Kopru.

Eto, to je naš program, s kojim »Jadran-film« izlazi pred gledaoce u Puli u 1955. godini.

A dogodine? Dobro pitajte. Već možemo nešto sigurno reći.

Režiser Babaja i snimatelj Tanhofer snimaju u Zagrebu kratki film »Ogledalo«. Mala je to i intima priča književnika Vjekoslava Kaleba o igri s jednim ogledalom u parku. Da li će to na festivalu u Pulu 1956.?

Režiser Rudolf Sremec i snimatelj Vodopivec snimaju na pustim otocima Korinatima kratki film o tih tri stotine sezdeset i pet dirljivih, lijepih i nenastanjenih otoka.

U našim laboratorijima završava režiser Simo Dubačić film o jednoj od naših najljepših rijeka, o dalmatinskoj Krki, o tome što je ta rijeka kroz hiljadu godina u kamenjaru radila i kako ju je ljudska ruka spustala, upreneć i korisna.

Režiser Obrad Glušević sprema se da nam prikaže naše slikare-seljake Generalića i cijelu Hlebinsku školu. Možda će to biti i u koloru.

Prije nekoliko godina izšla je u našoj štampi slika i kratka vijest da su u Pomorskom tehnikumu u Puli završile uspješno školu dvije djevojke. Ta kratka vijest i lijepa slika Jolande na jednom jarbolu inspirirale su poznatog scenaristu i režisera Nikšu Fulgozija da napiše scenarij »Mala Jole«. Mala Jole dolazi na tunolovac među dvanaest starih vukova, koji svi zajedno imaju preko hiljadu godina prakse. Dolazi kao kadet, a odlazi kao kapetan nakon uspješnog riholova, a što je sve doživjela vidjet ćemo na Filmskom festivalu u Puli 1956. g.

Pripreme za ovaj film su u toku, a snimanje će početi kroz mjesec i po, možda baš u Puli. Film režira Nikša Fulgozi.

Za mjesec dana spustit će prvu klapu režiser Branko Marjanović. Njegov film »Zastava«, koji je imao najveći broj posjetilaca u Jugoslaviji, daje nam garanciju da će i ovaj njegov novi film »Opsada« biti isto tako dobar. To je film pun akcije, doživljaji triju junaka iz oslobođilačkog rata.

Režiser Branko Bauer, Krešo Golik i moja malenkost naći ćemo se u Puli i tamo, možda nešto zaključiti.

Dao sam riječ i režiseru Bojanu Stupiću, da će šutjeti. Nešto lijepo i veliko Bojan sprema, ali što će to biti ostaje u konspiraciji. Da se to zove »Dalmatinski šeršer« i da će biti u boji, samo to vam mogu reći.

Ako sve dobro prođe, naše poduzeće »Jadran-film« prikazat će našim Puležanima i dogodine tri igrana i tri kratka filma.

Pise:
Ivo JELOVICA
direktor »Jadran-filma«

Scena iz filmske komedije »Jubilej gospodina Iklia«

Lovćen-film

MAISON DE PRODUCTION ET DE DISTRIBUTION DE FILMS

HERCEGNOVI

PRAVILNIK FILMSKOG FESTIVALA U PULI

Cl. 1.

Filmski festival u Puli u organizaciji »Vjesnika u srijedu« i grada Pule održava se svake godine u Puli. Točan datum održavanja festivala određuju organizatori za svaku godinu.

Filmski festival u Puli ima cilj da pokaže stalan napredak jugoslavenske filmske umjetnosti i industrije. On će nastojati na stvaranju konstruktivnih odnosa između filmskih stvaralaca i filmskih proizvođača, a preko svojih inozemnih gostiju propagirati će dostignuća jugoslavenske filmske industrije i umjetnosti na sve prikladne načine po čitavom svijetu. Sadržajem i oblikom festivalskog programa on će se starati oko stvaranja ljubavi prema jugoslavenskom filmu i filmske kulture uopće.

Cl. 2.

Na filmskom festivalu u Puli bit će prikazani jugoslavenski dugi i kratkometražni filmovi.

Preporučljivo je da svaki proizvođač filma, prikazanog na filmskom festivalu u Puli, bude zastupan po svom službenom delegatu, koji će u zajednici s organizatorom festivala rješavati sva pitanja, koja se u toku festivala u odnosu na prikazivani film pojave, te koji će u toku festivala zastupati interese svog proizvodnog poduzeća.

Cl. 3.

Svaki proizvođač može slobodno odabrati filmove, koji će predstavljati njegovu produkciju, držeći se ključa navedenog u ovom Pravilniku.

Proizvođač s godišnjom proizvodnjom do 5 filmova, može na festivalu prikazati 2 filma.

Proizvođač s godišnjom proizvodnjom preko 5 filmova, može na festivalu prikazati još jedan film.

Ovaj ključ vrijedi i za dugometražne i za kratkometražne filmove.

Organizatori festivala mogu, ukoliko smatraju da će doći do poboljšanja festivalskog programa, primiti ili pozvati na festival neki film duge ili kratke metraže i izvan navedenog ključa.

Isto tako organizatori festivala mogu odbiti prikazivanje nekog filma duge ili kratke metraže, ukoliko smatraju, da će on štetiti ugledu jugoslavenske filmske umjetnosti i industrije, ili ako taj film može škoditi ugledu bilo kojeg našim narodima prijateljskog naroda.

Organizatori filmskog festivala smatraju kratkometražnim filmom svaki film, kojeg trajanje ne prelazi 30 minuta.

Cl. 4.

Inostrani gosti filmskog festivala u Puli mogu prikazati svoje filmove u okviru utvrđenog festivalskog programa izvan konkurencije, ukoliko su

ti filmovi proizvedeni u posljednjih godinu dana i ako nisu dotada eksploatirani na teritoriju FNRJ.

Cl. 5.

Učestvovanje na filmskom festivalu u Puli treba najaviti svake godine do 1. IV., a najkasnije do 1. V. treba poslati naslove filmova, imena njihovih režisera, glavnih glumaca, kao i naslov i adresu njihovog producenta.

Najkasnije do 15. VI. svake godine organizatorima festivala treba poslati listu predstavnika proizvođača, kao i listu režisera i glumaca, koji će u ime poduzeća prisustvovati festivalu.

Cl. 6.

Kopije filmova, koji će se prikazivati na filmskom festivalu u Puli moraju stići u Pulu najkasnije deset dana prije početka festivala. Istovremeno kad se šalju kopije filmova, potrebno je organizatorima festivala poslati ekspresno pismo, u kojem će se navesti popis poslanih filmova, broj role, datum kada su filmovi poslani i kojim transportnim sredstvom. Organizatori festivala potvrdit će primitak ovih obavijesti i primitak pošiljke filmova.

Trškove transporta i osiguranja filmova za vrijeme transporta snosi producent filma, dok će organizatori festivala preuzeti troškove magaziniranja i osiguranja filmova za vrijeme dok se nalaze u Puli.

Cl. 7.

Posebim pravilnikom o nagradama na filmskom festivalu u Puli odredit će se nagrade, koje će se podijeliti na festivalu, i onda, ako takovi slučajevi nisu izriekom navedeni u ovom Pravilniku.

odredit će se broj članova žirija, koji će te nagrade podijeliti, kao i propisati način rada festivalskog žirija.

Cl. 8.

Redosljed prikazivanja prijavljenih filmova, kao i sve detalje festivalskog programa odredit će organizatori festivala. Službeni predstavnik proizvođača može tražiti izmjenu u programu, uz pismeno obrazloženje. Ovo traženje se može odbiti, ukoliko bi tražene promjene štetile sastavu programa.

Cl. 9.

Organizatori festivala pridržavaju pravo da riješe sve probleme, koji se u toku festivala pojave i onda, ako takovi slučajevi nisu izriekom navedeni u ovom Pravilniku.

Cl. 10.

Sudjelovanje na Filmskom festivalu u Puli znači potpuno prihvaćanje ovog Pravilnika.

FILMSKI FESTIVAL U PULI u organizaciji »Vjesnika u srijedu« i grada Pule

Nagrade »Arena« ZA NAJBOLJA UMJETNIČKA OSTVARENJA DOMAĆEG FILMA

Na Filmskom festivalu u Puli podijelit će službeni žiri novčane nagrade redakcije »Vjesnika u srijedu« u ovim iznosima:
PRVA NAGRADA »ARENA«

Din 300.000
za režiju umjetničkog filma

DRUGA NAGRADA »ARENA«

Din 100.000
za režiju dokumentarnog filma

TREĆA NAGRADA »ARENA«

Din 100.000
za najbolji scenario

ČETVRTA NAGRADA »ARENA«

Din 100.000
za najbolju fotografiju

PETA NAGRADA »ARENA«

Din 100.000
za najbolju mušku ulogu

DVIJE DIPLOME »ARENA«

za najbolju koprodukciju
za najbolju filmsku muziku

NAGRADA »ARENA« GRADA PULE

Din 100.000
za najbolju žensku ulogu

SASTAV SLUŽBENOG FESTIVALSKOG ŽIRIJA:

D. Adamović, urednik »NIN-a«; Hadžić Fadil, glavni urednik »Vjesnika u srijedu«; Kledarin Đuro, direktor »Vjesnika«; Marinković Ranko, književnik; Mladenović Tanasije, književnik; Ružić Jovan, gen. sekretar Udruženja filmskih proizvođača Jugoslavije; Stefanović Arsa, filmski kritičar; »Borbe« i Šibi Ivan, direktor Radio-Zagreba.

NAGRADE KRITIKE

Prisutni domaći i strani novinari biraju prvog dana Festivala iz svojih redova žiri kritike, koji će raditi paralelno sa službenim žirijem i na završnoj priredbi Festivala saopćiti svoje rezultate. Žiri kritike dodijelit će posebne diplome.

PRAVILNIK

o nagradama na filmskom festivalu u Puli

Cl. 1.

Ovim pravilnikom o nagradama na Filmskom festivalu u Puli određuju se nagrade za filmove, prikazane na tom Festivalu, način njihova podjeljivanja i rad žirija, koji će ih dijeliti.

Cl. 2.

Svake godine na Filmskom festivalu u Puli podijelit će se velike nagrade »Arena«, koje podjeljuje redakcija nedjeljnog informativnog lista »Vjesnik u srijedu« na preporuku posebnog žirija. Velika nagrada »Arena« podjeljuje se u svrhu prosperiteta jugoslavenske kinematografije i kao stimulans filmskim umjetnicima, koji se svojim umjetničkim dostignućima istaknu između dva festivala.

Cl. 3.

Festivalski žiri podijelit će ove velike nagrade »Arena«:

- a) za režiju umjetničkog filma
- b) za režiju dokumentarnog filma
- c) za scenario
- d) za mušku ulogu
- e) za fotografiju
- f) dvije diplome: za najbolju koprodukciju i filmsku muziku.

Novčane sume, koje prate velike nagrade »Arena«, kao i same nagrade mogu se miješati odlukom redakcije nedjeljnog lista »Vjesnik u srijedu«, a na preporuku službenog festivalskog žirija. Isto tako može se miješati raspored i broj nagrada.

Cl. 4.

Službeni festivalski žiri imenuje redakcijski kolegij »Vjesnika u srijedu« iz redova

kulturnih i javnih radnika i filmskih kritičara. Žiri na svom prvom sastanku bira predsjednika, koji vodi sastanke žirija.

Cl. 5.

Sve filmove, prikazane na Filmskom festivalu u Puli, žiri će pregledati na posebnim projekcijama. Svaki član žirija može tražiti, da mu se svaki film, prikazan na Festivalu u Puli još jednom prikaže, ako smatra da će to učvrstiti njegov sud o filmu. Ostali članovi žirija ovom prikazivanju ne moraju prisustvovati. Odluku o podjeli nagrada donosi žiri većinom glasova. Nagrade će objaviti i predati ih dobitnicima predstavnik redakcije »Vjesnika u srijedu«.

Članovi žirija kao i filmski kritičari ne mogu za trajanja festivala pisati opširnije kritičke prikaze ni o jednom filmu, koji je na rasporedu Filmskog festivala u Puli.

Cl. 6.

Sve probleme, koji nastanu u toku rada žirija kao i probleme oko podjeljivanja neslužbenih nagrada, rješavat će organizator Festivala u duhu ovog Pravilnika i u duhu Pravilnika o Filmskom festivalu u Puli.

Cl. 7.

Prisutni domaći i strani novinari na Filmskom festivalu u Puli formiraju prvog dana svoj vlastiti žiri kritike. Principe i način dodjeljivanja nagrada određuju sami, podjeljuju posebne svoje diplome, nezavisno od službenog žirija, a rezultate saopćavaju na završnoj priredbi.

Filmski festival u Puli u organizaciji »Vjesnika u srijedu« i grada Pule

Kadar iz filma »Miličani na otoku«

TEME JUGOSLAVENSKIH FILMOVA

Mira Stupica kao Ančka u filmu »Jara gospodara«.

U početcima naše kinematografije (a pod početcima razumijemo tek onaj organizacioni i sistematski napor, da u uslovima poslijeratne izgradnje stvorimo i vlastitu filmsku industriju), kad se radilo s minimalnim tehničkim sredstvima i s malobrojnim kadrom režisera, snimatelja i tehničara — koji su većinom bili regrutirani iz redova omladine uz ono nekoliko veterana, pionira filmske umjetnosti kod nas — trebalo je ulagati mnogo napora i mnogo dobronamjernosti sa strane publike da bi se domaći film održao u konkurenciji s produkcijom zemalja, koje su slavile u to vrijeme gotovo pola vijeka svog filma. No, ono, što je te prve naše dokumentarne filmove, i filmske žurnale odvajalo od inozemnih tvorčina — i davalo im vrijednost — bila je tematika, bila je istina, koju su oni izrekli.

»Ako postoji jedno nepogrešivo mjerilo po kome, ako ocjenjujemo naše filmske novosti i dokumentarne filmove, a pouzdanjem možemo da tvrdimo, da su oni (ma da često tehnički loši i po specifično filmskom načinu izražavanja često nevišti i neuki) ipak iznad većine filmskih kronika koje se danas izrađuju i prikazuju u Americi i zapadnoj Evropi. Te nepogrešivo, jednino ispravno mjerilo i istina u reči i sile, kojom svaki filmski žurnal, i svaki dokumentarni film, sve njihove scene, moraju da odise, da bi imali pravo, da se obrađuju milijunima poštenih i plemenitih rodnih ljudi.« Tako je pisao Aleksandar Vučo u prvog godini nasteg filma.

Naši su filmovi govorili jezikom istine, pa je taj postulat morao biti ostvaren i pri snimanju igranih filmova, jer je u temu ležala vrijednost i pravo da filmovi budu snimljeni u našoj zemlji i za naš narod.

»Slavice«, prvi igrani film, snimljen u produkciji Avale (režija i scenario Vjekoslava Afrića) obrađuje temu Narodnooslobodilačke borbe, istinite i nedovršene govore je taj film o historiji jednog broda i sudbini malog kolektiva ribara i radnika u sklopu Narodnooslobodilačke borbe. Scenario je tematski bilo obraditi i njihovu skupnu sudbinu u odnosu na događaje i njihove lične sudbine i odnose u takovim općim zbivanjima (prema riječima samog Afrića), i tu, već u samom početku, jasno se ispolje, da u igranom filmu nije dovoljna gola istina, već da je potreban umjetnička istina o vremenu i ljudima, koje prikazujemo. A tu cjelovitu umjetničku istinu o našem narodu, bez obzira na temu pojedinih filmova, ni do danas još nismo izrekli.

U »Slavice« je bio osnovni nedostatak, što su stvaraoi obuhvaćali sadržajem, pa i vremenski, daleko više, no što jedan film treba da obuhvati, htijuci uz to na uskom sektoru simbolizirati čitavu Narodnooslobodilačku borbu. Scenario je trebalo, naprotiv, ograničiti na jedan ažiž iz borbe ili ga ne sputavati tematski, već nepćiti, dati epopeju onih dana. No, od tih općih slabosti pati, čini se, domaći film i danas.

Slijedeća tri filma »Zvijet će ovaj narod« (1947. produkcija Jadran-filma, režija Nikole Popovića), »Besmrtna mladost« (1948. produkcija Avala-film, režija Vojte Nanovića) i »Na svojoj zemlji« (1948. produkcija Triglav-filma, režija Franceta Stiglicca) radeni su također na temu Narodnooslobodilačke borbe i, ma da su autori znali i htjeli prikazati istinu o tom vremenu, ma da su postavljali pred sebe jasne idejnopoličke ciljeve, nisu uspijevali dati potpuno realnu sliku našeg društva. I dok se Popovićeve film gubi u kronici, a Nanovićeve pokušava po prvi put (opisujući borbu Skojevaca u okupiranom Beogradu) unijeti duh akcije i živog ritma u naš film, dotle tek film Franceta Stiglicca »Na svojoj zemlji«, izvjesnim sekvenama, punim poetske ljepote, ostvaruje prve trajnije vrijednosti.

No, ta leta 1948. godina predstavlja prelomnu godinu u pogledu tematske igranih filmova. Radoš Novaković, u produkciji Avale-filma snima svoju »Soliku«, za koju je Aleksandar Vučo napisao scenarij prema jednom djelu

iz naše literarne baštine (B. Stanković), Gustav Gavrić film »Život je naš«, a Vlado Pogačić »Priču o fabrici«, pokušavajući uobličiti herojsko dane poslijeratne izgradnje. Te dvije teme; tema suvremenog života i tema izumiranja patrijarhalnog života (kao mješica u djelima literarne baštine, koju biraju naši režiseri za scenarije svojih filmova) veoma su značajne za razvatak domaćeg filma.

Prikazujući suvremeni život, naš se film počeo granati, zahvaćajući razne zanrove: u jeku informobrovske

Piše: Ljerka KRELIUS
filmski kritičar

kampanje »Zvezda-film«, u režiji Rike Kalefa, snima kra-kometražni igrani film-satiru »Govori Moskva« (1953). Iste godine snima Krešo Golik svoju komediju »Plavi 9«, a Sava Papović (1953) muzičku komediju »Svi na more« i Bauer (1953) film za djecu »Milijuni na okolu«.

Pa ipak, i tih i kasnijih godina, naročito ako uračunamo koprodukcije, tema Narodnooslobodilačke borbe, gigantske borbe naroda za slobodu, gledana kroz različite prizme: prizmu herojstva i požrtvovnosti, prizmu izdajstva, prizmu patnji i stradanja, prizmu braćke suradnje, jest i ostaje najčešće obradivana. Na 99 je listi »Zastave« Branka Marjanovića (1949) film, koji je za produkciju u Hrvatskoj značajan i time, što se po prvi put radnja komponira u vertikali oko jednog lika, a ne ide više u horizontalu kroničarskog nabrajanja, zatim »Barba Zvanec« (1949) stilizacija Vjeka Africa, na temu borbe u Istri, koja otkriva dragocijen latentat Dragomira Felbe, pa »Srveni cvete« (1950) Gustava Gavrina, kojim se našima ujedno i posebna tema u sklopu NOB-tematike; tema jugoslavenskih logorasa, koja je svoju kulminaciju postigla u jugoslavensko-norveškoj koprodukciji »Krvavi put« režisera Bergstema, i Radoša Novakovića (film je prikazivan prvi put ove godine u okviru prošlave 10-godišnjice jugoslavenskog filma). Na toj su listi dalje filmovi »Dečak Mila« (1951) — koji daje isječak iz patriškog života i prijeratne borbe komunista — režisera Radoša Novakovića, »Vrsta« (1951) Franceta Stiglicca, epopeja borbe naših naroda za taj grad, »Majster Bauke« Nikole Popovića (1951) »Frosina« Vojislava Nanovića (ujedno prvi igrani makedonski film), »Bila sam jača« (1953) psihološki film Gustava Gavrina, »Dileka je sunce« (1953) Radeša Novakovića, snimljen po romanu Debrice Čosića, »Katon dr. M. Zike Mitrovića« (1954), koji je nazvan, u nekim kritikama, prvim jugoslavenskim vesternom i re-

alistička priča »Njha dvojica« Zorža Skrigina, iz života na selu za vrijeme okupacije (1954).

Ovo je bismo listi mogli dodati i »Postjednji most« raden u koprodukciji s Nijemcima.

Dругu veliku listu mogli bismo sastaviti od filmova, čiji su scenariji pisani na osnovu nekog djela iz naše literarne baštine, odnosno nekog djela iz suvremenog literarnog stvaranja. Tu su već prije spomenuta »Solika«, pa »Ciganke« Vojte Nanovića (1953), »Anikina vremena« (1953) i »Nevjera« (1953) Vlade Pogačića, »svet na kalžarje« France Stiglicca (1952), »Bakonja fra Brne« Fedora Ivančevića (1951), »Sumnjivo lice« režisera Stoje Jovanovića i Petra Dimulovića (1953) »Opštinsko dete« Ml. Derdevića (1952), Pogačić je i jedan film za djecu »Kelece« raden na osnovu literarne baštine.

Izuzevši »Bakonje« i njegovu specifičnu antiherikalnu notu, te satire na matografsko društvo u scenarijima radenim po djelima Branislava Nušića, svi ostali, uglavnom, obraduju teme iz prošlosti, teme sa sela ili patanke, mudan život, izumiranje patrijarhalnosti u borbi s nadirućim kapitalom buržoaskog društva i njegovim neumoljivim zakonima. I uveliko se ne pojavljuje u tim filmovima seoski život, oni obraduju ambijent patanke. Tu istu crtu sećanje nose u sebi i filmovi »U oluji« V. Prošava Mimica (1952) »Koncert« Branka Kešina (1954) i »Kameni horizonti« Sime Simitovića (1953), za koje su scenariji pisani gdjekad u zajednici s poznatim našim književnicima i tu, bez obzira, radi li se o poslijeratnom životu, mogli bismo naći zajednički nazivnik, a taj je patnja. A kad ne bi bilo vedrih filmova poput »Vesne« Frankeke Čapa (1953) ili komedija poput »Subiljeza« gospodina Ilića (1955), sumernost, tragedija i teškoće bile bi gotovo isključive teme naših filmova.

Ostavljajući po strani »Čudotvorni mač«, Nanovićeve bajku, Afrićev »Hoja Lerot«, pustolovni dječji film »Sini galeb« Branka Bauera i možda još neke, koji nam je u sumarnom nabrajanju izmakao, nabrojili smo time ujedno sve, što je naša kinematografija do danas dala.

I u ovako tečnimom nabrajanju očito je, da neke teme nisu dotrivane, a neke nisu dovoljno obradivane, te postoji ogroman nerazumjer između tema, koje govore o životu u daljoj i bližoj prošlosti i onih, koje govore o našoj sadašnjici. Gotovo nam sasvim nedostaju takozvane gradske teme, koje obraduju život grada, specijalno industrije i teme sa sela, koje bi obradivale problem kolektivizacije.

U budućoj našoj filmskoj proizvodnji trebali bismo taj manjak, bez obzira na kvalitet i domet pojedinih filmova, nadoknaditi i pored tema i zanrova, koje smo ovdje nabrojili, obraditi još neke, koje su nužne u jednoj razvijenoj filmskoj industriji, i filmskoj umjetnosti, koja pretendira da istinite i vjerno govori o životu naših naroda.

Dragomir Felba i Saveta Malinska u makedonskom igranom filmu »Vučija noć«

PLANOVI „BOSNA-FILMA“

Zelio bih, da se činjenici što »Bosna-films« ove godine ne učestvuje na Pulskom festivalu ni s jednim igranim filmom, već isključivo s dokumentarnim ne dađe pogrešno tumačenje. Ono nije znak da je popustio naš interes za ovaj Festival. Naprotiv. Svojim prošlogodišnjim učešćem moje preduzeće je dokazalo koliko drži do organizacije i učvršćenje ocajke manifestacije u našoj zemlji. Ono cijeni napore, koji se u tom pravcu čine i koji će nesumnjivo biti od velikog uticaja za dalje populariziranje filmske umjetnosti u našoj zemlji, a isto tako i za njenu afirmaciju u inostranstvu. Čini mi se, da je u pravo vrijeme uočena sva vrijednost i potreba jednog ovakvog festivala i za najveću je pobudu aktivnost i pomoć našeg uglednog lista »Vjesnika u srijedu« i njegovih veoma savremenih i inicijativnih urednika, koji su odlučili da ovom festivalu dadu punu podršku, čime ustvari pomažu daljoj popularizaciji filma u našoj zemlji.

Piše: Moni FINCI
direktor »Bosna filma«

Ali ja moram istaći, da odsustvo igranih filmova »Bosna-filma« s ovog Festivala nije ni dokaz stagnacije na ovom planu aktivnosti moga preduzeća. U toku prošle godine »Bosna-film« je uložio dosad najveće svoje napore, a i najveća materijalna sredstva za snimanje jednog igranog filma, od kojeg očekuje afirmaciju u svijetu i najviši dosadnji uspjeh svoje proizvodnje. To je film »Hanka«, čiji je scenarij sa snažnom i atraktivnom fabulom plod dugog rada istaknutog, nedavno preminulog bosanskog pripovjedača Samokovića i profesora Slavka Vorkapića, koji je filma i režirao. Čitavu godinu dana, uz nepodijeljeno interesiranje javnosti, radilo se na snimanju i obradi ovog filma pored brižno izvedenih priprema, koje su također dugo trajale. U toku nastupajuće jeseni, naša će javnost imati prilike da se upozna i da kaže svoj sud o rezultatu tih napora, o tome da li su oni bili opravdani ili ne i da li je nesebičan trud jednog kolektiva napravljen dostojnom mjerom. Poznavajući sav historijat snimanja ovog filma do tačnica, a i sam realizirani kvalitet materijala, smatram, da mi se danas ne može pripisati u neskrupuloznoj ili prognostičnosti ako u tom pogledu izrazim svoj potpuni optimizam i najpozitivnije uvjerenje.

Samo slučaj što se prva tonska kopija »Hanka« ima završiti nekoliko nedjelja iza Pulskeg festivala, razlog je da se taj film ne će pojaviti na ovogodišnjem Festivalu i naše je žaljenje bilo utoliko veće što je ta vremenska razlika bila zaista kratka, ali i nesavladiva.

Istovremeno s dovršenjem »Hanka« — »Bosna-film« ulazi u ovoj godini u produkciju nova dva igrana filma. Za njih su već napisane knjige snimanja, izvršene sve pripreme i određeni redatelji.

Prvi film, tretiran po drami književnika Grge Gamulina »Kuća Narančić«, vrlo je zanimljiv problem. U njemu je u centru pažnje čovjek u NOB-i, koji, iako karakteran i patriota, sticajem okolnosti i zahvaljujući svome porijeklu, pada pod sumnju i dolazi u vrlo tešku situaciju, iz koje će, zahvaljujući svojoj upornosti, izaći kao pobjednik. Ovaj film, koji režira Branko Belan (po vlastitom scenariju) treba da bude dokaz o čini i humanizmu naše Narodnooslobodilačke borbe.

Drugi film je »Palma u snijegu«, po scenariju književnika Meše Selimovića i u režiji Radoša Novakovića, prikazuje u živom koloritu stare Bosne tragičan život i borbu njenih slobodnih pjesnika u doba svevlašća silovitih predstavnika otomanske carevine. To je duboka ljudska drama puna poetičnosti i humanizma.

Pored ovih igranih filmova, i ove se godine u »Bosna-filmu« radi na čitavom nizu dokumentarnih, od kojih će se neki prikazati i na ovom Festivalu. Dva filma završena u ovoj godini: »Jablanića« (režiser Milan Kosovac) i »Priča o jezeru« (režiser Gojko Sipovac) rezultat su višegodišnjeg praćenja kamerom izgradnje naše najveće hidrocentrale u zemlji i novog jezera, koje je nastalo na prostranom terenu između Konjica i brane na Jablanići u dužini od preko 30 kilometara. Zbog toga oba ova filma imaju svoju punu dokumentarnu vrijednost.

Imamo mnogo razloga, uvjereni da će ova godina u produkciji dokumentarnih filmova biti najbogatija od svih dosadanjih u »Bosna-filmu«.

Lila Andres

Program kratkih filmova na festivalu

»ZORA-FILM«

1. »SCRVENKAPICA«

»AVALA-FILM«

2. »OTROV POD KAMENOM«

Režija: Dejan Kosanović, snimatelj: Nebojša Lohin.

3. »ZEMIJA ĆE PONOVO RADATI«

Režija: Miodrag Nikolić, snimatelji: Vlada Lukin i Mihaljo Popović.

»JADRAN-FILM«

4. »PJEŠNIK ZIVOTA«

Režija: Obrad Glušević.

5. »BEOGRADNJA«

Režija: Branko Marjanović.

6. »JEDAN DAN ZIVOTA U RIJECI«

Režija: Ante Bahaja.

»ZASTAVA-FILM«

7. »U SENCIMA MAGIJE«

Režija: poručnik Skanata Krsto, snimatelj: Bremeo Dario.

8. »PESNICI-BORCI«

Režija: major Branko Kalačić, snimatelj: Stevo Radović.

9. »NA MRTVOJ STRAZI«

Režija: Branko Vučković, snimatelj: Petar Ranić.

10. »VELIKA DECENIJA«

Režija: Božidar Ranić.

»BOSNA-FILM«

11. »TEI ISTORIJE VAREŠA«

Režija: Golko Sipovac, snimatelj: Jan Bean.

12. »PLANINCI«

Režija: Hajrudin Krvavac, snimatelj: Ognjen Mihelović.

13. »POSILJE PUSTOŠI«

Režija: Vladimir Balvanović, snimatelj: Borde Jelić.

14. »JABLANICA«

Režija: Milan Kosovac, snimatelj: Eduard Bogdanić i Borde Jelić.

15. »PRICA O JEZERU«

Režija: Golko Sipovac, snimatelj: Eduard Bogdanić.

»TRIGLAV-FILM«

16. »PUNTI«

Režija: Mirko Glabier.

»VARDAR-FILM«

17. »OHRID« (kolor)

18. »RITAM I ZVUK« (kolor)

19. »KOMITSKA LEGENDA«

»UFUS« Beograd

20. »OTVORENA SEGA« (kolor)

21. »TITO ZINDABAD« (kolor)

22. »LJEPOTICA BURMA« (kolor)

23. »INIC — JEZERO MASTE«

»LOVCEN-FILM«

24. »UTKANI TOKOVI«

25. »ČOVJEK I VODA«

»STUDIO-FILM«

26. »BIJELE UGRIZ«

Režija: Tomo Janić, snimatelj: Jan Bean.

27. »ZIVOT ŠUMA«

Režija: Zlaka Ristić, snimatelji: Esad Tahmišić i Miodrag Divosavljević.

28. »HOŠ-RUK«

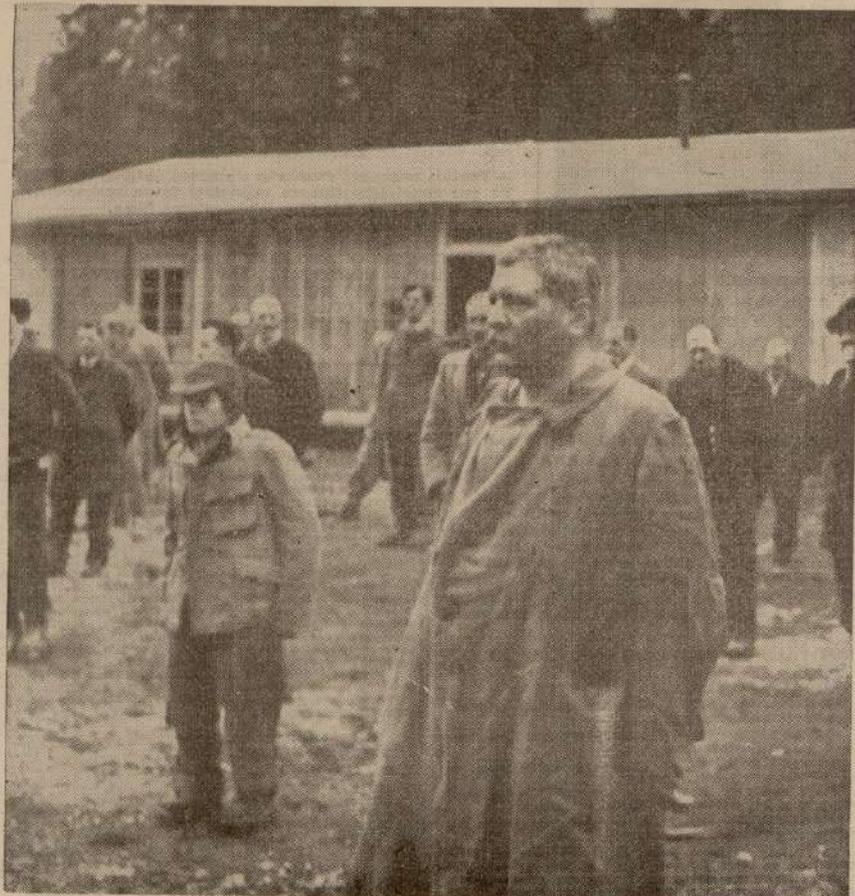
Režija: Tomo Janić, snimatelj: Edo Bogdanić.

»UFUS« podružnica Ljubljana

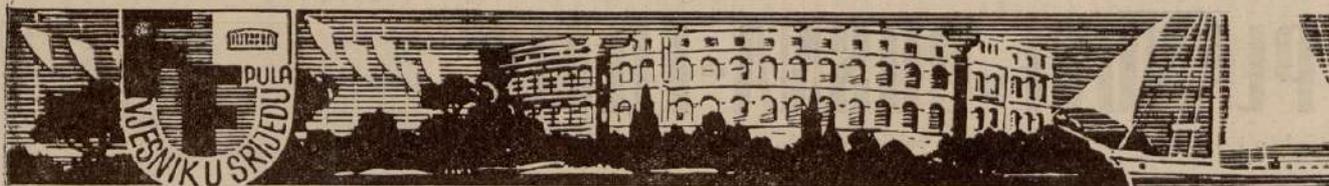
29. »OMLADINI SPORT I GIMNASTIKA«

Režija: Bete Jože, snimatelj: Cesar Francé, muzika: Bojan Adamić, glumci: Milna Kacik, Stane Potokar, Marijana Brunen, Rudi Šimonič i Riko Muleisen.

Festivalski odbor će odabrati ograničeni broj ovih filmova za prikazivanje, a u duhu Pravilnika Filmskog festivala — Pula

Milivoje Živanović igra glavnu ulogu u norveško-jugoslavenskom filmu »Krvavi put«

„Ritam i zvuk“ dokumentarni je film o makedonskom folkloru, koji je realiziran u boji, u produkciji »Vardar filma« iz Skopja. Živopisnost makedonskih narodnih igara i pjesama, njihov posebni ritam, kao i pejsaži Makedonije glavna su tema ovog zanimljivog dokumentarnog filma, kojeg je realizirao režiser Trajče Popov

INFORMACIJE

BRIONSKA REGATA

polazi iz Pule u subotu 9. jula od 6.30 do 7.30 sati po klasama bregova, a održava se oko otoka Brioni istog dana poslije podne.

PULSKA REGATA

održava se u pulskoj luci 10. jula u 10 sati prije podne i na večer u 21.30 sati pod reflektorima i vatrometom isto u pulskoj luci.

JADRANSKA REGATA

polazi iz Pule u ponedjeljak u 8 sati. Na regati učestvuju jedrilice s Etavog Primorja od Učinja do Kopača, s preko 100 brodova i oko 250 učesnika. **PRVENSTVO HRVATSKE U KOSARCI** — ženskih junior-skih ekipa — borba za ulazak u Saveznu ligu. Sudjeluju: dvije momčadi iz Zagreba, a po jedna iz Splita, Karlovača, Delnice, Zadra, Rijeka i Pule. Natjecanja se održavaju na gradskom skizalištu od 6. VII. do 19. VII. i počinju u 18 sati, dok će finale biti odigran 9. i 10. VII. u 8 sati ujutro.

OMLADINSKI NOGOMETNI TURNIR — Sudjeluju: »Wackere« i »Kapide« iz Austrije »Partizane« »Crvena zvezda«, »BSK« iz Beograda, »vojvodina« iz Novog Sada, »Zenica« iz Zenice, »Tekstilac« iz Varaždina, »Rudari« iz Rače, te »Uljanik« iz Pule. Turnir počinje 9. VII. u 16.30 sati, a završava 19. VII. Utakmice se odigravaju u dvije grupe i to: **PRVA GRUPA U PULI** »Kapide« — Austrija, »Crvena zvezda« — Beograd, »BSK« — Beograd, »Zenica« — Zenica i »Uljanik« — Pula.

DRUGA GRUPA NA IGRALESTIMA U PAZINU I RAŠI i to: »Wackere« — Austrija, »Vojvodina« — Novi Sad, »Tekstilac« — Varaždin, »Partizani« — Beograd, »Rudari« — Rača.

OBAVIJEŠT UČESNICIMA FESTIVALA ZA SLUČAJ NEVREMENA

Predstava, koja bi se morala održati u Areni, održat će se u slučaju nevremena u Narodnom kazalištu i u kinematografima »Beograd« i »Zagreb«. Posjetioci će se smjestiti ovim redom: oni koji su nabavili karte za parter od 1. do 12. reda gledat će predstavu u kinu »Beograd«, vlasnici karata od 13. do 19. reda u Narodnom kazalištu, a od 19. do 24. reda u kinu »Zagreb«. Karte će se mijenjati jedan sat prije početka predstave i to za kino »Zagreb« u 8 sati, u kinu »Beograd« u 8.30, a u Narodnom kazalištu u 9 sati.

FESTIVALU PRISUSTVUJU OVE RASPODIJELE

- »CROATIA« ZAGREB
- »VENNA« LJUBLJANA
- »KINEMA« SARAJEVO — prostorije Trg Bratstva Jedinstva (Kino Beograd).
- »ZAGREB-FILM« ZAGREB — prostorije Novogradska Trg Bratstva Jedinstva.
- »MORAVA-FILM« BEOGRAD — prostorije Novogradske Trg Bratstva Jedinstva.
- »LOVCEN-FILM« BUDAVA — prostorije preko puta Nar. banke Trg Bratstva Jedinstva (biskupski).
- »MAKEDONIJA« SKOPJE — prostorije uz »Kino Zagreb« Trg Bratstva Jedinstva.

Za vrijeme trajanja Festivala, raspodijele će vršiti ugovaranja za svoje filmove, kao i njihovo prikazivanje u kinematografima »Beograd« i »Zagreb«, prema planu, koji će biti dogovoren u zajednici s kinematografima na početku Festivala.

PROGRAM

FESTIVALSKIH PREDSTAVA U ARENI

od 9. do 17. srpnja 1955.

9. SRPNJA — SUBOTA

SVEČANO OTVORENJE FESTIVALA

»NJIH DVOJICA«

— produkcija UFUS, Beograd

»MILIJUNI NA OTOKU«

— produkcija »JADRAN-FILM«, Zagreb

10. SRPNJA — NEDJELJA

»VUCJA NOĆ«

— produkcija »VARDAR-FILM«, Skoplje

11. SRPNJA — PONEĐJELJAK

»TRI PRICE«

— produkcija »TRIGLAV-FILM«, Ljubljana

12. SRPNJA — UTORAK

»ANIKINA VREMENA«

— produkcija »AVALA-FILM«, Beograd

»LES DIABOLIQUES«

— francuski film izvan konkurencije

13. SRPNJA — SRIJEDA

»TRENUCI ODLUKE«

— produkcija »TRIGLAV-FILM«, Ljubljana

»DVA ZRNA GROŽDA«

— grčko-jugoslavenska koprodukcija (UFUS)

14. SRPNJA — ČETVRTAK

»JUBILEJ GOSPODINA IKLA«

— produkcija »JADRAN-FILM«, Zagreb

»TOUCHEZ PAS AU GRISBI«

— francuski film izvan konkurencije

15. SRPNJA — PETAK

»DJEVOJKA I HRAST«

— produkcija »JADRAN-FILM«, Zagreb

»ESALON Dr. M.«

— produkcija UFUS, Beograd

16. SRPNJA — SUBOTA

»KRVAVI PUT«

— norveško-jugoslavenska koprodukcija (AVALA)

17. SRPNJA — NEDJELJA

JEDAN AMERICKI FILM

U CINEMASCOPI TEHNICI

— izvan konkurencije

ZAVRSNA PRIREDBA

— Predaja nagrada i saopćenje službenog festivalskog žirija

Uz ove umjetničke filmove prikazivat će se svakodnevno

po 2 do 3 kratka dokumentarna filma.

Predstave u Areni počinju u 20.30 sati.

ORGANIZATORI OSTAVLIAJU SERI PRAVO IZMJENE U PROGRAMU — POSTO SU NAJAVLJENI FESTIVALSKOJ KANCELARIJI JOŠ NEKI FILMOVI STRANE PRODUKCIJE. PROGRAM DOMAĆIH FILMOVA IZVEST CE SE U CIJELOSTI KAO ŠTO JE OVDJE NAVEDENO.

PROGRAM KONFERENCIJE UDRUZENJA KINEMATOGRAFA NA FESTIVALU U PULI

- 10. VII. sastanak upravnog odbora Udruga kinematografa NRH
- 11. VII. sastanak odbora sugovarača FNRJ
- 14. VII. sastanak Saveznog odbora kinematografa FNRJ
- 15. VII. zajednički sastanak prikazivača, distributera i proizvođača

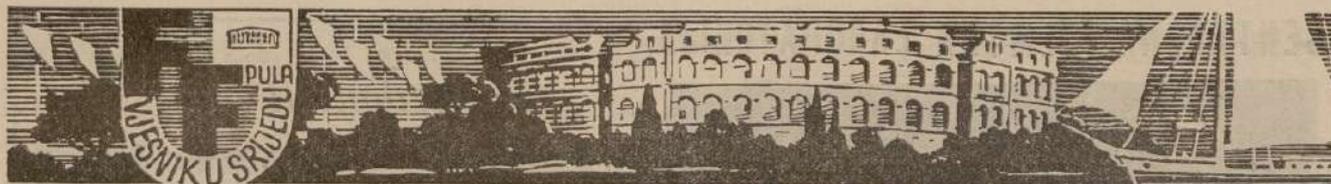
MALE INFORMACIJE

— Autobusi voze za kupalište »Stoje« svakih pola sata od hotela »Rivijera«.

— Gosti, koji stanuju u hotelu »Miramara«, »Lipa« ili privatno, mogu se hraniti u restoranu »Zagreb« (ulica Jugoslavenske narodne armije), restoranu »Excelzior« u ulici Matka Laginja ili u restoranu »Protetere«, koji se nalazi u Gradskoj tržnici. Gosti iz hotela »Rivijera« mogu se hraniti u restauraciji vlastitog hotela.

— Informacije o posjeti Festivala iz Opatije, Rovinja, Poreča, Kopača, Portoroža, i t. d. mogu se dobiti u tim mjestima kod poslovnica »Putalica« ili Gradskog kinematografskog poduzeća.

PROGRAMME
OF THE FESTIVAL FILM SHOWINGS IN ARENA
from July 9. till July 17th.

1955.

SATURDAY, July 9th.
FESTIVE OPENING OF THE FESTIVAL

»TWO PEASANTS»

Production UFUS, Beograd
»MILLIONS ON AN ISLAND»

Production JADRAN FILM, Zagreb
SUNDAY, July 10th.
»ONE NIGHT»

Production VARDAR FILM, Skoplje
MONDAY, July 11th.
»THREE STORIES»

Production TRIGLAV FILM, Ljubljana
TUESDAY, July 12th.
»IN THE DAYS OF ANIKA»

Production AVALA FILM, Beograd
»LES DIABOLIQUES»

A French film. Out of competition.
WEDNESDAY, July 13th.
»HIS DECISION»

Production TRIGLAV FILM, Ljubljana
»TWO BERRIES OF GRAPES»

Greek-Yugoslav coproduction, UFUS, Beograd
THURSDAY, July 14th.
»MR. IKL'S JUBILEE»

Production JADRAN FILM, Zagreb
»TOUCHEZ PAS AU GRISBI»

A French film. Out of competition.
FRIDAY, July 15th.
»THE GIRL AND THE OAK»

Production JADRAN FILM, Zagreb
»DR. M'S TROOPERS»

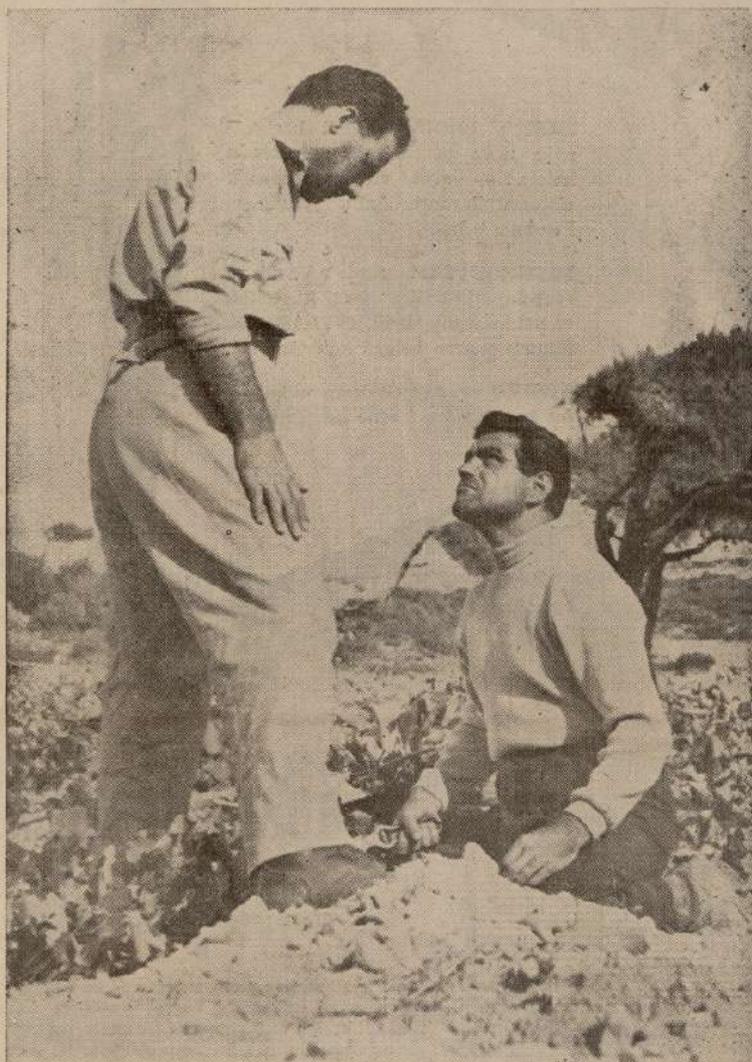
Production UFUS, Beograd
SATURDAY, July 16th.
»THE ROAD OF BLOOD»

Norwegian-Yugoslav coproduction, AVALA FILM, Beograd
SUNDAY, July 17th.
AN AMERICAN FILM IN CINEMASCOPE

Out of competition
FESTIVE CLOSING OF THE FESTIVAL WITH
ANNOUNCEMENT OF THE PRIZES

The showing of each feature film will be accompanied by two or three documentary films.

Beginning in Arena at 8.30 p. m. every day.
Changes in programme are possible only in connection with foreign films of which some more are expected. The programme of Yugoslav films will not be altered.

Scena iz filma »Dva zrna grožda«, koji je snimljen u grčko-jugoslavenskoj koprodukciji.

INFORMATIONS

ANCIENT MONUMENTS IN PULA

1. AMPHITHEATRE. — The inhabitants of Pula call it »Arena«, and the people of Istria »Divic-grad« (Divic Castle). It was built of native stone in the first century A. D. There were inside it two staircases leading to two storeys, above which was a wooden gallery. The amphitheatre is elliptic and had place for 22,000 spectators. Unlike other known amphitheatres, it is leaning against a hill. On that side it has two, on the opposite (that one to the sea) even four storeys. Of special interest are four towers built outside the main wall, on the place where the wooden steps were leading to the gallery. Inside the amphitheatre there are still the fundamental walls which supported the stairs. The now existing seats were built in 1932. A. D. when theatre performances were begun to be held in the amphitheatre. In the ancient times it was a place of gladiators' fights.

2. BYZANTINE CHAPEL. — A remarkable relic built in Byzantine style in 55. A. D. as a part of a great basilica. Its outside structure is very similar to that of the Mausoleum of Galla Placidia in Ravenna, Italy. The frescoes in the interior of the Chapel are made in the 15th century A. D.

3. ANCIENT TEMPLE ON THE REPUBLIC SQUARE. — It was devoted to goddess of Roma and to emperor Augustus. We can rather than the partly preserved inscription above the Corinthian pillars. In the inscription the emperor is called »father of the country«, so we can establish that the temple was built between the year 2. and 14. A. D. It was partly reconstructed after the last war during which it was damaged by bombs.

There was another temple close to it, devoted to goddess Diana, but only the rear wall of it was preserved. It was several times reconstructed, so it lost its original appearance. The edifice shows today elements of all styles beginning from the Antique. At present there are situated the offices of the People's Town Committee.

4. THE SERGIUS TRIUMPHAL ARCH. — It is one of the best preserved ancient arches. It was built about the year 31. B. C. by Salvius Postumus in the honour of the military and civil officials in Pula, Sergius Lepidus, Lucius Sergius and Caius Sergius. On the front side of it, looking to the First of May Street (Ulica 1. maja), one can see two reliefs of goddess Victoria with wreaths, some military emblems and an eagle. The inner side of the Arch is decorated with ornaments of leaves and bunches of grapes.

5. THE HERCULES GATE. — This Gate in the Gramsci Street is the oldest monument of this kind in Pula. It was built in the beginning of the 1. century B. C. We can fix that by the names of the dumivire of that time, Cassius Longinus and Calpurnius Piso. The names are engraved on the left part of the Arch. Besides, we can see reliefs of Hercules' head and his bludgeon.

6. THE DOUBLE GATE. — The Gate leads today to the Museum, in ancient times there was a theatre. It is situated about hundred yards to the North of the Hercules Gate, united with it by an ancient wall. It is built in the second century A. D.

THE BRIONI REGATTA

Starting in Pula on Saturday, July 9th, from 6.30 till 7.30 a. m., with various classes of competitors, it will be raced the same afternoon round the Isle of Brioni.
THE PULA REGATTA

THE PULA REGATTA

Will take place in the port of Pula, on July 18th at 10 a. m., and 11.30 p. m. on the samplace, with fireworks.

THE ADRIATIC REGATTA

Starting from Pula, Monday at 8.2. m. The Regatta, will include sailing-boats from all the Adriatic, from Ulcinj to Koper. There will compete more than 100 boats with about 250 competitors.

BASKET BALL CHAMPIONSHIP OF CROATIA — JUNIOR WOMEN TEAMS COMPETING FOR NATIONAL DIVISION

Competing: Two teams from Zagreb, one team from Split, Karlovac, Delnice, Zadar, Rijeka and Pula. Matches will be played at the Town Rink as from July 6th to 10th at 6 p. m.

The final events are scheduled for the 9th and 10th July at 8. a. m.

ASSOCIATION FOOTBALL TOURNAMENT — Youth Teams

With the participation of: »Wacker« and »Rapid« (both Austria), »Partizan«, »Crvena zvezda«, »BSK« (all Belgrade), »Vojvodina« (Novi Sad), »Tekstilac« (Varazdin), »Rudare« (Rasa), »Hlanik« (Pula). The tournament begins on the 6th of July at 4.30 p. m. and ends on the 17th of July.

All matches will be played in two groups, i. e. The first group at Pula: »Rapid« (Austria), »Crvena zvezda« (Belgrade), »BSK« (Belgrade), »Zenica« (Zenica), »Hlanik« (Pula). The second group football pitches at Pazin and Rasa, i. e. »Wacker« (Austria), »Vojvodina« (Novi Sad), »Tekstilac« (Varazdin), »Partizan« (Belgrade), »Rudare« (Rasa).

CENTRALNA FILMSKA LABORATORIJA

FILMSKI PROIZVOĐAČI! koristite naša nova postrojenja za obradu kolora — svih vrsta monopack sistema Gevaert, Agfa, Eastman, Ferrania i dr.

DISTRIBUTERI! Stoje Vam na raspoloženju naši slobodni kapaciteti za umnožavanje domaćih i inostranih filmova u crno beloj i kolor tehnici.

VRŠIMO izradu svih vrsta reklamnih fotosa u koloru i crno beloj tehnici.

CENTRALNA FILMSKA LABORATORIJA
BEOGRAD FILMSKI GRAD KOŠUTNJAK

Makedonija

pretprijatie za iznajmivanje na filmovi — SKOPJE

Priprema se za sezonu 1955—1956. sledeće filmove:

- »RAT SVETOVA« — američki film u koloru, rađen prema romanu E. Velsa, nagraden »Oskarom« za tehniku i fantaziju.
  - »KARNEVAL U TEKSASU« — američki film u koloru sa Ester Vilijams i Red Skeltonom.
  - »TEREZA RAKEN« — francuski film rađen prema romanu Emilia Zole u režiji Marsel Karnea u glavnim ulogama Raf Valone i Simon Sinjore.
  - »POSELJNI APAS« — američki film u koloru u glavnim ulogama Bart Lankester i Jan Peters.
  - »STAZA SLONOVA« — američki film u koloru u glavnim ulogama Elizabet Tajlor i Den Anders.
  - »LISABONSKE NOĆI« — francuski film snimljen u Portugalu u glavnim ulogama Fransoaz Arnul i Daniel Zelen.
  - »ROMEO I JULIJA« — engleski film u koloru, nagraden prvom nagradom na festivalu u Veneciji, u glavnim ulogama Lores Hervej i Suzan Sental.
  - »VESELO ISKRČAVANJE« — američki film u koloru u glavnoj ulozi Miki Runi.
  - »ZELIM TE« — američki film u glavnim ulogama Grif Garson i Robert Mičam.
  - »ANA ZAKEO« — talijanski film u režiji Đuzepe De Santisa u glavnim ulogama Silvana Pampanini i Amadeo Nazari.
  - »ISPOD SAHARE« — američki film u koloru snimljen u Africi.
  - »BESMRTNE MELODIJE« — talijanski film o životu kompozitora Maskania u glavnim ulogama Pierre Cressoy i Carla Del Poggio.
- Pored ovih iznajmljuje i ostale svoje filmove — 25 koji su prikazivani u svim većim mestima FNRJ.

YUGOSLAVIA-FILM

BELGRADE, KNEZ MIHAILOVA 19/IV
P.O.B. 243 Cables: YUGOFILM, Belgrade
Phones: 25-900, 23-944, 23-041

Imports all motion pictures released in Yugoslavia. Exports and exchanges Yugoslav motion pictures for the foreign ones. Imports cinematographic and photographic material, cine projectors, all sorts of 16 mm and 35 mm unexposed motion picture film, cine coal and other material for the theatres, equipment for film and photo laboratories and film producing companies.

Delivers publicity accessories for Yugoslav and foreign motion pictures: prospectuses, press-books, posters, lobbies, stills, glass slides, trailers, etc.

To be imported soon:

1. PURPLE PLAIN
2. RHAPSODY
3. VILLA BORGHESE
4. HALLS OF MONTEZUMA
5. SHANE
6. THE QUIET MAN
7. LES AMANTS DU TAGE

„JUGOSLAVIJA-FILM“

BEOGRAD, KNEZ MIHAILOVA BROJ 19/IV
Tel. 25-900, 23-944, 23-041

Uvozi sve filmove koji se prikazuju u Jugoslaviji. Vršiti izvoz i razmenu domaćih filmova za filmove drugih zemalja. Uvozi kino i foto materijal, kino-projektore, sve vrste filmske trake od 16 i 35 mm, kino ugali i ostale potrebe za bioskope, opremu za filmske i foto laboratorije i svu opremu za proizvodna filmska preduzeća.

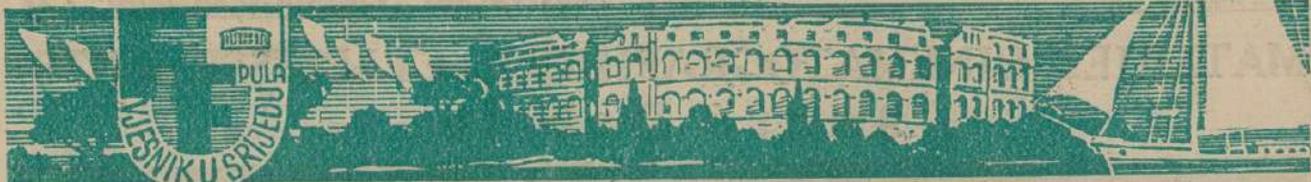
Izrađuje propagandno-reklamna sredstva za domaće i strane filmove: prospekte, kataloge, plakate, anone, fotografije, dijazozitive, foršpane i ostalo.

Izvršiće uskoro uvoz sledećih filmova:

1. PURPURNA DOLINA
2. RAPSODIJA
3. VILA BORGHESE
4. HODNICI MONTEZUME
5. SEJN
6. MIRAN ČOVEK
7. LISABONSKE NOĆI

MATERIEL CINEMATOGRAPHIQUE ETABLISSEMENTS André Debrie

ORGANIZACIONI FESTIVALSKI ODBOR

Marinko Perić

Marko Zlatić

Predsjednik
PERIĆ MARINKO,
 predsjednik savjeta za privredu GNO Pula
 I. potpredsjednik

ZLATIĆ MARKO,
 direktor Istarskih knjižara
 II. potpredsjednik

FADIL HADŽIĆ,
 glavni urednik «Vjesnika u srijedu»
 I. tajnik

FABIĆ DUŠKO,
 načelnik odjela za privredu GNO-a Pula
 II. tajnik

PANCUN PETAR,
 načelnik odjela za kom. poslove GNO-a Pula

OZANIĆ DR. NENAD,
 Šef ureda za privr. pl. GNO-a Pula

PARAVIĆ MILJENKO,
 direktor Narodnog kazališta Pula

PETRIĆ VJESKOSLAV,
 tajnik Ugostiteljske komore Istre

VORKAPIC SPASO,
 tajnik Trgovačke komore

ROTAR MARIJAN,
 direktor Kinematografskog poduzeća

UJCIĆ VITOMIR,
 direktor naučne biblioteke

JELOVICA IVAN,
 direktor «Jadrana-filma»

SINOZIĆ ILUDEVIT,
 kapetan korvete

IVOŠ VIJENCESLAV,
 načelnik Odjela unutrašnjih poslova

PEJIĆ MIROSLAV,
 direktor «UFUS-as, Beograd»

STIBER ŠTEF,
 tehnički šef Narodnog kazališta

NAPOMENA:

Za sve potrebne informacije neka se predstavnicima filmskih poduzeća i kinematografa obraćaju svojim predstavnicima u Organizacionom festivalskom odboru. Predstavnik za proizvodnju: PEJIĆ Miroslav. Predstavnik za kinematografe: BOROVIČKI Zvonko.

Duško Fabić

Petar Pancun

AVIONSKA VEZA S PULOM

Utorak	Subota	Beograd	Subota	Srijeda
14,15	11,00	Beograd	14,10	11,15
16,15	12,40	Zagreb	16,30	09,35
16,25	13,45	Zagreb	16,05	09,25
16,35	13,25	Rijeka	15,25	08,35
17,45	14,00	Rijeka	15,10	08,05
17,45	14,20	Pula	14,50	07,45

AIRLINE CONNECTIONS WITH PULA

Tuesday	Saturday	Beograd	Saturday	Wednesday
14,15	11,00	Beograd	14,10	11,15
16,15	12,40	Zagreb	16,30	09,35
16,25	13,45	Zagreb	16,05	09,25
16,35	13,25	Rijeka	15,25	08,35
17,45	14,20	Pula	14,50	07,45
17,25	14,00	Rijeka	15,10	08,05

KUPALIŠTA U PULI

Gradsko kupalište Stoja
 Kupalište Valkane
 Kupalište Sakovigina
 (Sva tri imaju kabine i restoracije s hladnim jelima, a u Stoji se mogu dobiti topla i hladna jela.)
 U blizini ribarske kolibe natasa se prirodna kupalište i poznati restoran ribljih jela.

BATHING PLACES IN PULA

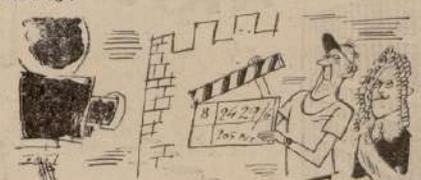
Town bathing-place Stoja
 Bathing-place Valkane
 Bathing-place Sakovigina
 All of them are provided with dressing-cubbies and restaurants with cold meals, the restaurant at bathing-place Stoja with hot and cold meals.
 Near the fishermen's cabins there is a nice natural bathing place and a popular fish restaurant.

IZLETI

- Dva autobusa i to:
1. Autobus FAP (48 sjedećih i osam pomoćnih mjesta).
  2. Autobus Šestpetica (40 sjedećih i pet pomoćnih m.j.).
1. Pula—Medula — poludnevni izlet — 4 sati vožnje
 UKUPNO DIN: 7.200.— (Din 140.— po osobi)
2. Pula—Pazina — poludnevni izlet — 6 sati vožnje
 UKUPNO DIN: 8.500.— (Din 151.— po osobi)
3. Pula—Rovinj — 12 sati vožnje — izlet cijeli dan
 UKUPNO DIN: 15.000.— (Din 290.— po osobi)
4. Pula—Poreč — 12 sati vožnje
 UKUPNO DIN: 20.800.— (Din 370.— po osobi)
5. Pula—Buje—Umag—Savudrija — 12 sati vožnje
 UKUPNO DIN: 24.800.— Din 471.— po osobi)
6. Pula—Poreč—Piran—Izola—Koper 12 sati vožnje
 UKUPNO DIN: 33.500.— (Din 649.— po osobi)
7. Pula—Opuzina — 12 sati vožnje
 UKUPNO DIN: 31.000.— (Din 590.— po osobi)

INTERESANTNI NEKA SE OBRATE FESTIVALSKOJ KANCELARIJI — HOTEL RIVIERA

IN CASE OF BAD WEATHER
 The film showings will be held instead in Arena: in the National Theatre and in the cinemas «Beograd» and «Zagreb». The holders of tickets of «parters» seats from the 1. to 12. row will have their seats in «Beograd» Cinema, the holders of «parters» seats from the 13. to 18. row in the National Theatre and those with «parters» seats from the 19. to 24. row in the «Zagreb» Cinema. The tickets will be exchanged one hour before the beginning of the showings.

HISTORIJSKI SPOMENICI PULE

1. **AMFITEATAR** — građani Pule nazivaju ga Arena, a po izvornoj je življi nazvan Divič-grad, sagrađen iz domaćeg kamena u prvom stoljeću naše ere — kasnije obnovljen, uvrštena je u zapremisla kamena stepeništa u dva sprata, a iznad njih je bila drvena galerija. Elipsičkog je oblika, a mogla je primiti 23.000 gledalaca. Od sličnih amfiteatara u svijetu razlikuje se po tome što leži na padini brežnjaka i radi toga ima na strani prema moru četiri, a na drugoj samo dva kata. Naručio su četiri kralje, naslojane na vanjsku stranu još očuvanog monumentalnog vijenca, po kome su vodile drvene stepenice na galeriju. U amfiteatru su očuvani temeljni zidovi, koji su nosili stepeništa. Postojeća sjedišta na istočnoj strani sagrađena su godine 1922. kad se počelo u amfiteatru prirediti kazališne predstave. U Antičko doba prireditelj su u njemu gladijatorske borbe.

2. **TRIZANTINSKA KAPELA** — izvanredan je spomenik, sagrađen u bizantijskom umjetničkom stilu 15. godine naše ere, a predstavljala je dio velike bazilike. Po svojoj vanjskoj strukturi potpuno je slična mauzoleju Gale Placidije u Raveni — Italija.

3. **ANTIČKI HRAM** na trgu Republike — posvećen je biva božici Romi i caru Augustu. Što znamo po djelovima još očuvanom natpisu na kamenoj gredi iznad stupa s korintskim glavcima. Prema nazivu spomenikova predatora u natpisu «Diac domovine» znamo da je hram bio sagrađen između 2. i 4. godine naše ere. Pronađen sčinjava šest stupova, čela je potpuno prazna. Hram je poslije rata restauriran, jer je prilikom mirada kod bombardiranja.

Filmske vijesti

JEAN GABIN, kojeg ćemo gledati u francuskom filmu «Touchez pas au grisbi» počeo je svoju filmsku karijeru u vrijeme, kad je počeo uspon francuskog naturalističkog filma, pet godina prije prošlog svjetskog rata. Otada, zahvaljujući ulogama u filmovima Jeana Renoira, kao i ulogama u filmovima drugih poznatih francuskih režisera, Jean Gabin je postao vrhunski filmski glumac Francuske. Njegova je popularnost vrlo velika, a mnogobrojne nagrade na raznim festivalima dokazuju da je Jean Gabin talentirani filmski umjetnik.

JOSEPHINE BAKER OPET NASTUPA
 Josephine Baker, o kojoj se već više godina ništa ne čuje, živi u Francuskoj i posjeduje jedan od poznatih historijskih zankova. Sada se priprema na jednu pjesničku turneju po svijetu. Posjetit će poznate barone i Dredway, a sigurno i Hollywood. Ona nastupa s potpunom francuskim repertoarom. Ona crnačka zvijezda namjerava se vratiti filmu samo da bi snimila jedan autobiografski film.

PLANOVIL CHARLES ROYERA
 Poznati glumac Charles Royer priprema se na put u Francusku, jer, kako je poznato, boravio je u Americi. U Francuskoj će snimiti niz srednjemjernih filmova za televiziju. Režisor mu je Robert Flory.

NOVI FILM JORIS IUVNSA
 Poznati dokumentarist Joris Ivens prikazao je nedavno svoj najnoviji film «Pjesma o ripskama». Materijal za ovaj film radilo je Ivens animatolozi iz trijezet zemlja. Joris je od toga napravio dokumentarac, koji je snima internacionalnog karaktera i prvi takav film snimljen u svijetu.

USPJESI FRANCUSKIH FILMOVA
 Francuski filmovi su u toku prošle godine snažno prodrli u Englesku. Popularnost francuskih filmskih glumaca kod engleske publike raste. Tako se nedavno u Engleskoj prikazalo u isto vrijeme 11 Fernandelovih filmova, od kojih je naročito dobro bio primljen film «Ovan s pet nogu».

FILM O GANDIJU
 Kako se sumnja, priprema se biografski film o Mahatmi Gandiju. Režirat će ga Otto Preminger, koji će biti i producent. Nastan filma je «kolov», a snimati će se u Indiji.

Do njega je stajao drugi hram, posvećen božici Diana, ali se od njega sačuvalo samo zadnja fasada. Druga pišta je bio obnavljan, zbog čega je izgubio svoj prvobitni izgled. Zgrada pokazuje elemente pregradnja u raznim s objećima i na njoj imaju zastupane gotovo sva umjetničke stilove od Antike dalje. U njoj su sada nastajali svi stari gradski narodnog odbora.

4. **SERGIJEVSKI SLAVOLUK** — je jedan od najbolje očuvanih antičkih slavoluka. Sagrađen je bio poslije godine 21. prije naše ere od Salvije Postume u čast vojnih i upravnih funkcionera u Puli Sergija Lupida, Lucija Sergija i Gaja Sergija. Na glavnoj fasadi, koja ne gleda prema sagrađenom Trgu bratstva i jedinstva, nego prema Ulci i, mada, reletno su prikazane dvije Viktorije a vijencima, bice, vojnički emblemi i orao. Inuarnija strana slavoluka sva je isprepletena ornamentima u kamenu: lišćen lize i gradovima.

5. **HERKULOVA VRATA** — u ulici Grassi je su najstariji spomenik ove vrste u Puli. Sagrađena su bila početkom 1. stoljeća prije naše ere. Datirane su po natpisu na lijevoj strani luka, gdje čitamo imena izdanih domovira Kasija Longina i Katparinija Pisana. Osim natpisa, na vratima je reletna slika Herkulova glave i njegova buzdovan.

6. **DVOJNA VRATA** — vođe sada u muzejsku zgradu, a nekada u antičko kazalište. Natase se sio metara sjeverno od Herkulovih vratiju i povezano sa s njima antičkim zidom. Mišadog su datuma, sagrađena tek u drugom stoljeću naše ere.